

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

روش های جدید تأمین مالی سرمایه در گردش

حمید آذرمند

مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران
مدیریت آموزش حرفه ای

آدرس: تهران، خیابان پاسداران، بالاتر از ایستگاه ضرابخانه، پلاک ۱۹۵

شماره تماس: ۲۷۸۹۱

داخلی: ۹۲۸۱-۹۲۸۰-۹۲۷۹

www.ibi.ac.ir

Prof.training@ibi.ac.ir

ساختار و ابزارهای تأمین مالی

شاخص‌های تأمین مالی در جهان

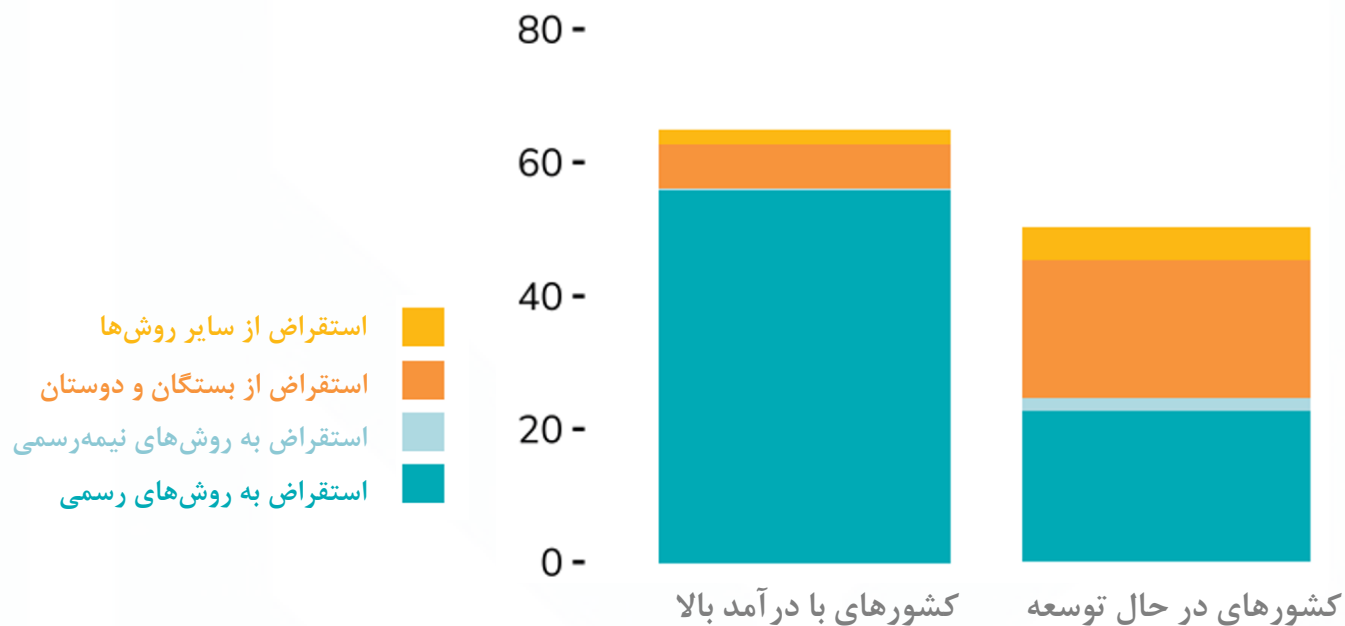
شمول مالی:

بیانگر آن است که افراد و کسب و کارها به شیوه‌ای پایدار و پاسخگو، به محصولات و خدمات مالی مفید و مقرون به صرفه دسترسی داشته باشند؛ به طوری که پاسخگوی نیازهای آنان در حوزه مبادلات، پرداخت، پس انداز، اعتبار و بیمه باشد.

عمق مالی:

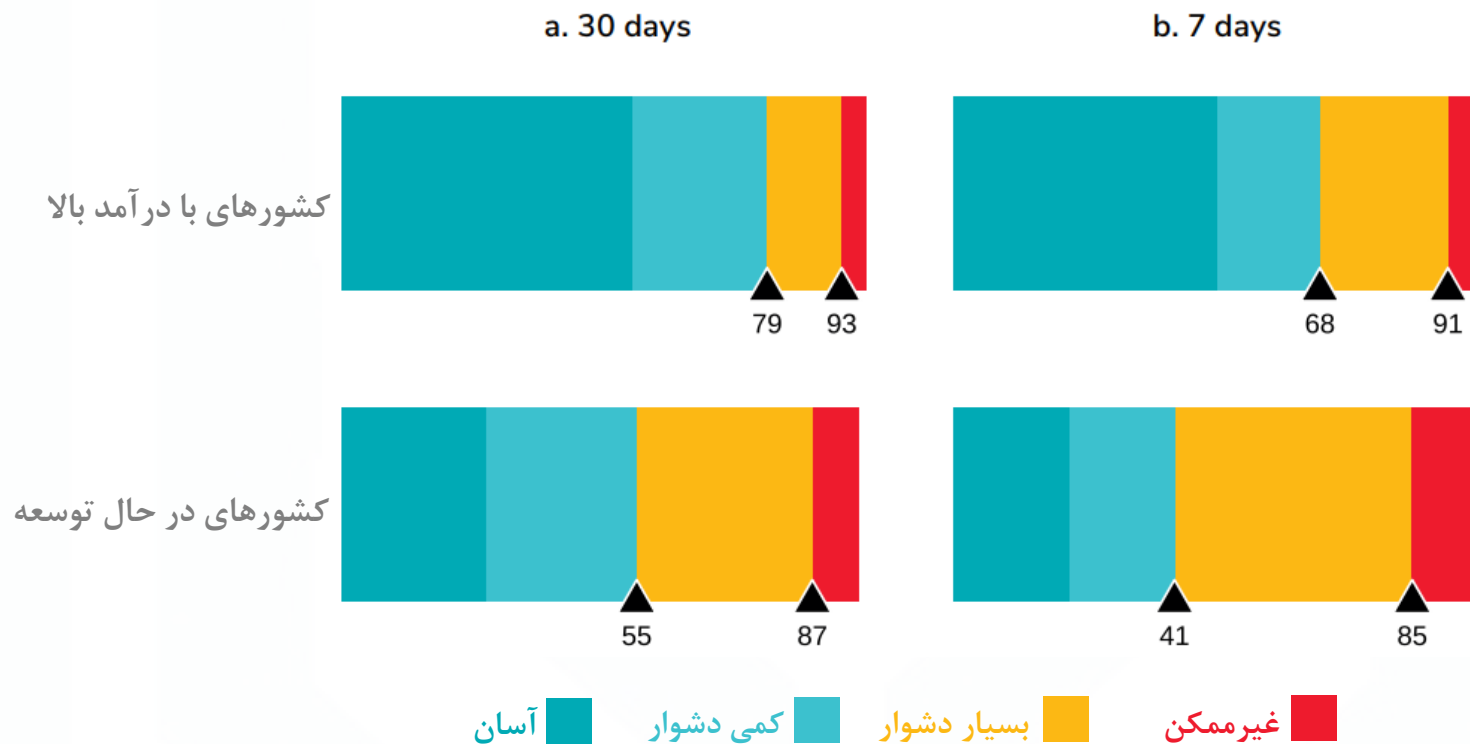
بیانگر نسبت بخش مالی (شامل بانک‌ها، سایر نهادهای مالی و بازارهای مالی) به کل اقتصاد است.

نحوه تأمین مالی افراد در سال ۲۰۲۱ (درصد)

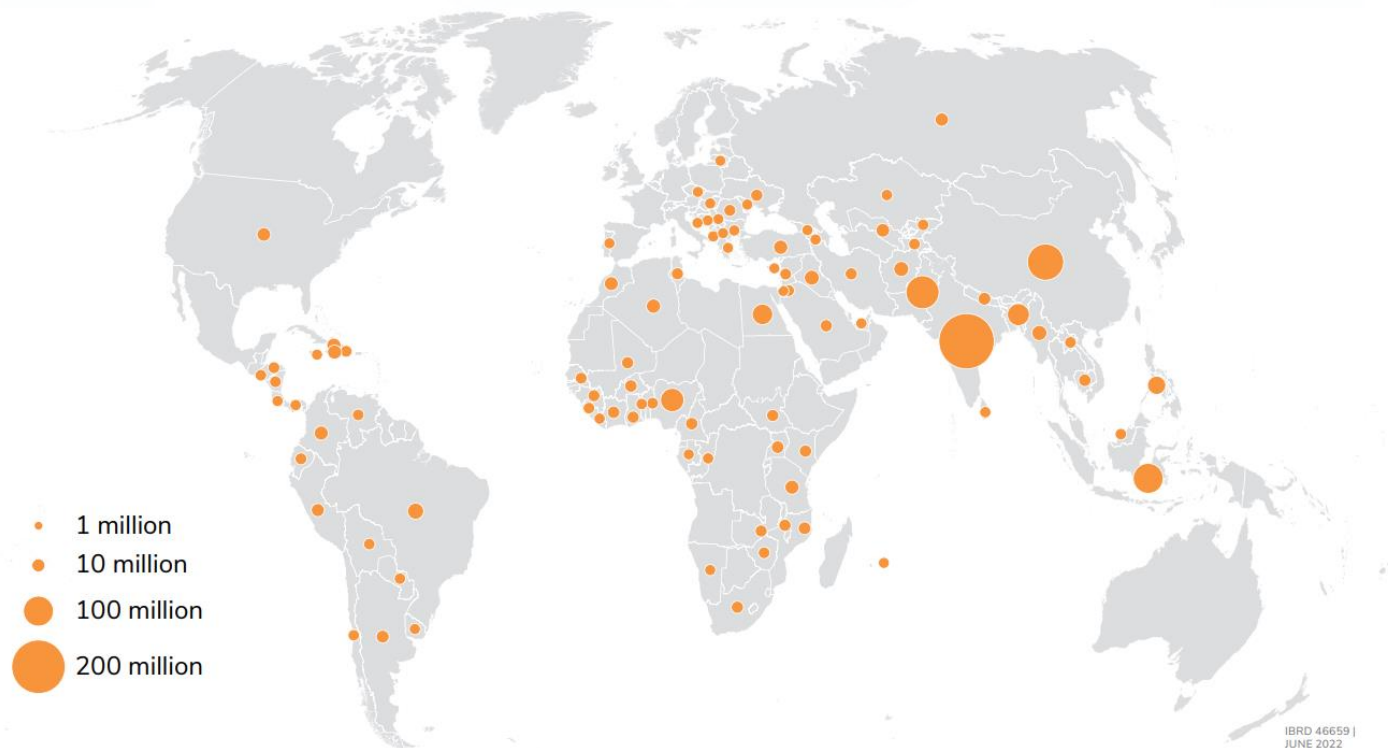

Source: Global Findex Database 2021.

میزان دشواری دسترسی سریع به منابع مالی در سال ۲۰۲۱ (درصد)

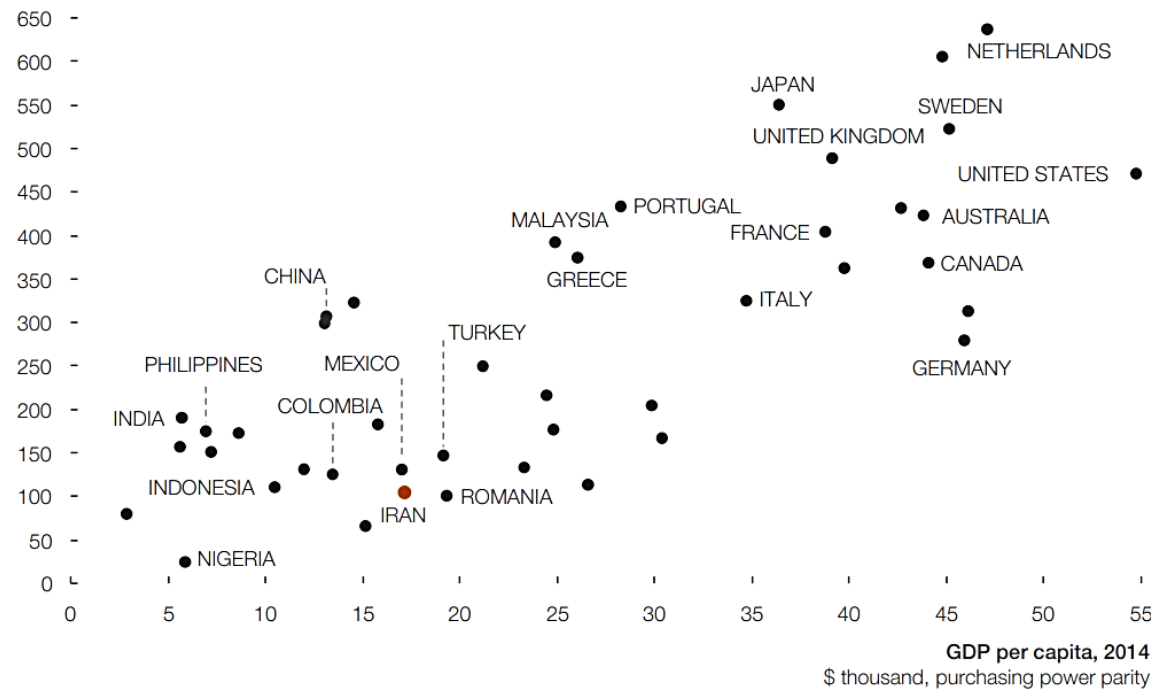

افراد فاقد حساب بانکی در سال ۲۰۲۱

Source: Global Findex Database 2021.

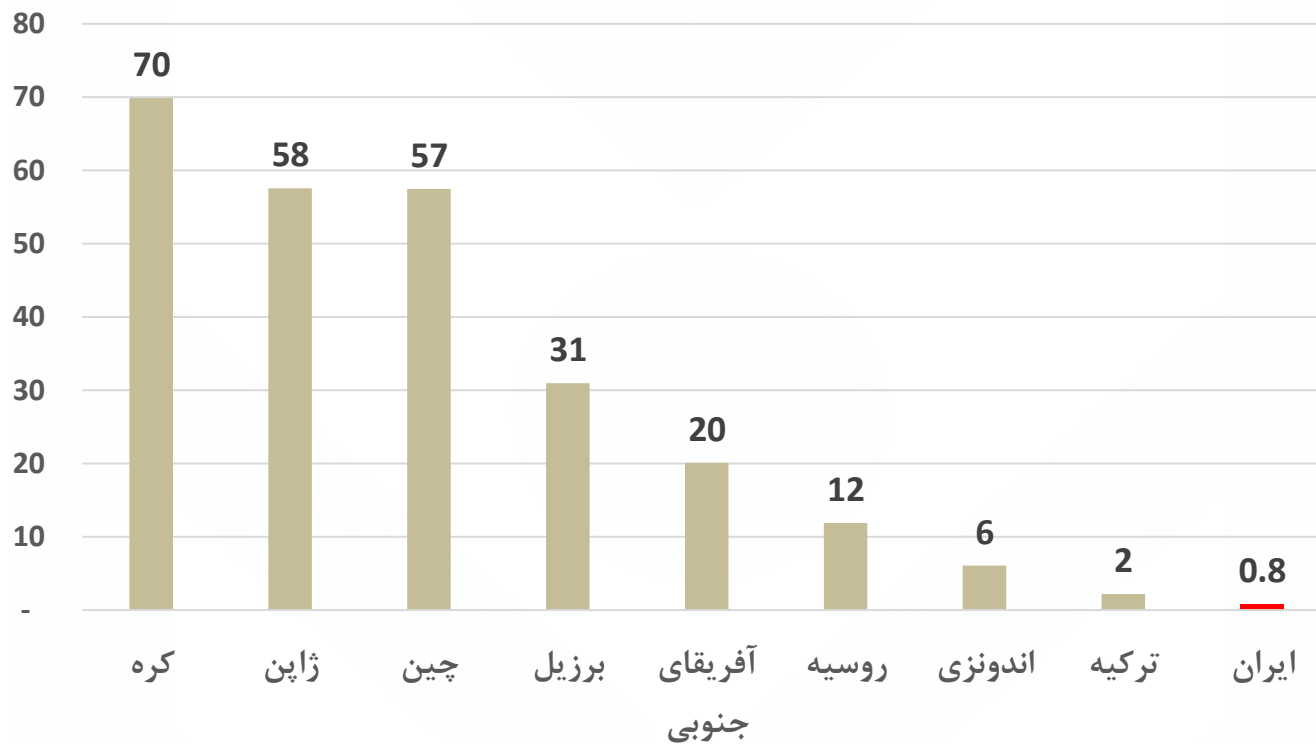
شاخص‌های تأمین مالی در جهان

¹Calculated as a country's debt and equity outstanding divided by the country's GDP.

SOURCE: McKinsey Global Institute Financial Assets database; *World development indicators*, World Bank; McKinsey Global Institute analysis

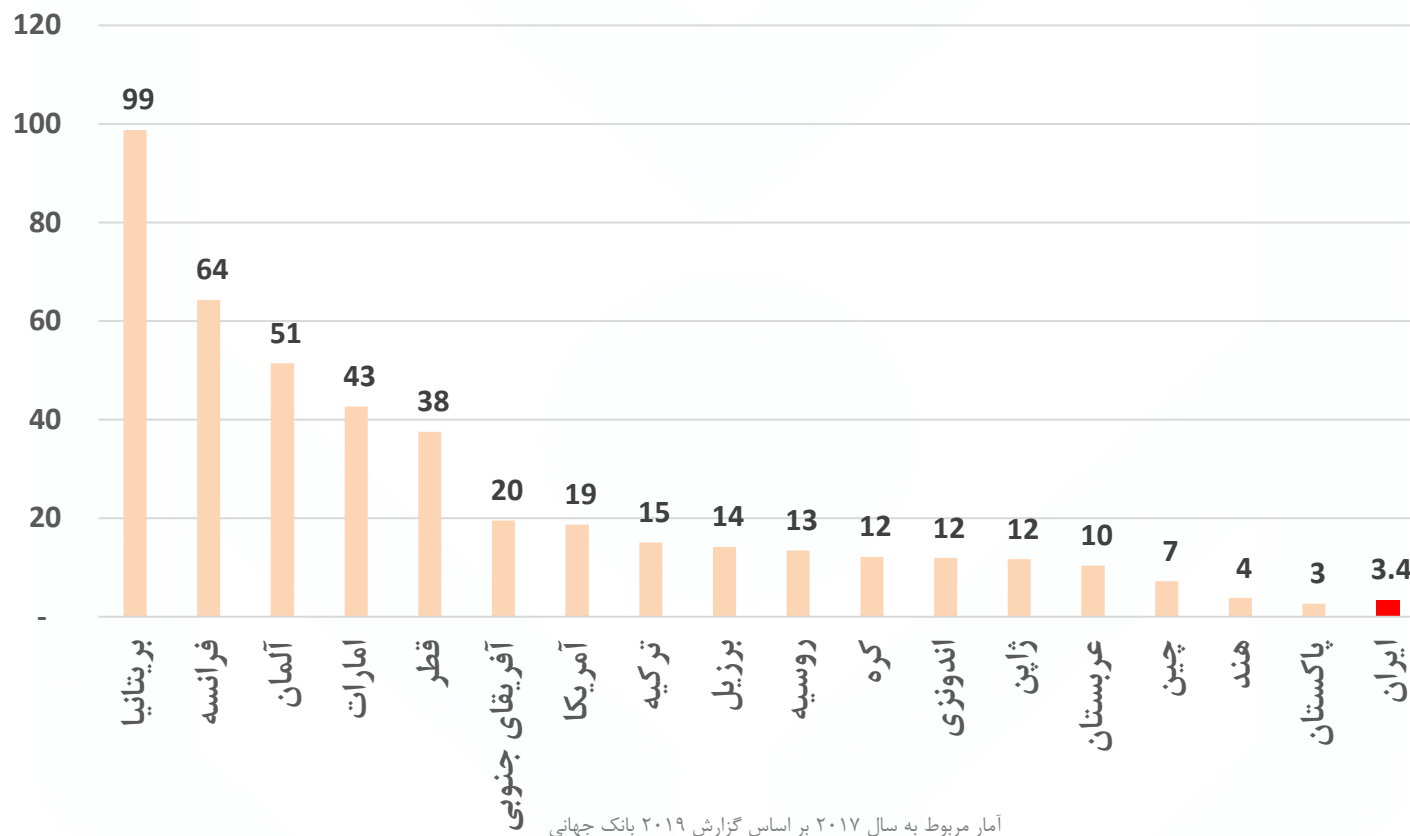
ارزش بازار اوراق بدهی شرکتی به GDP (درصد)

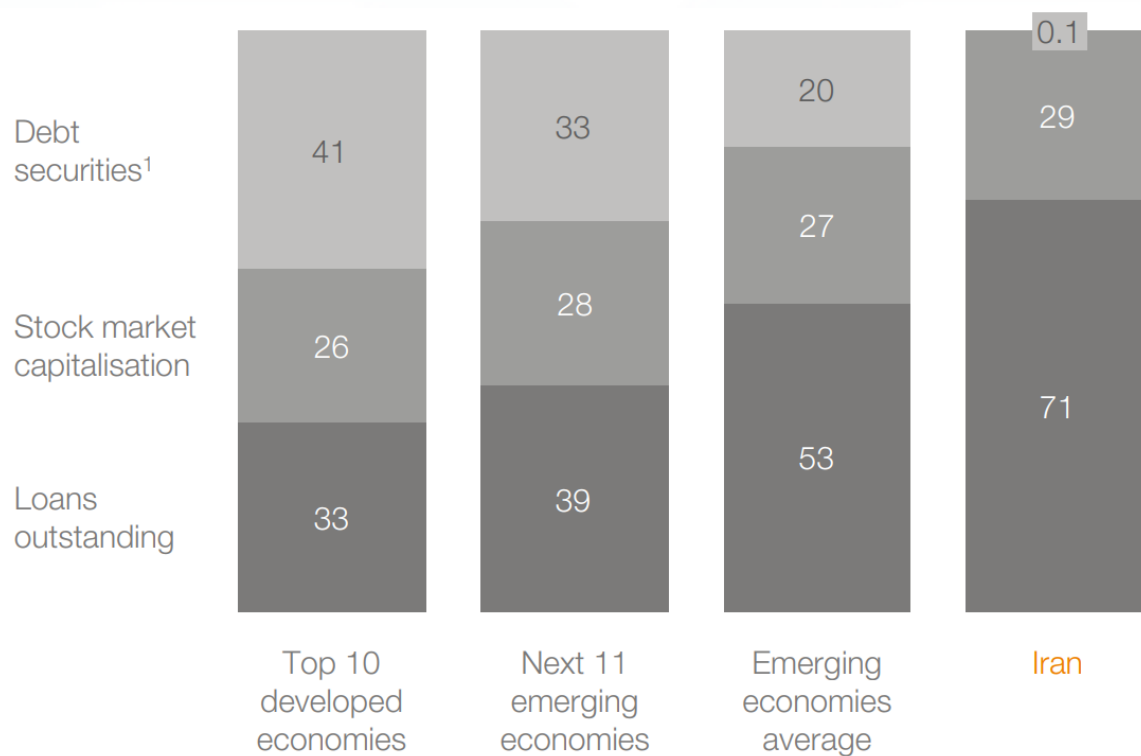
آمار مربوط به سال ۲۰۱۷ بر اساس گزارش ۲۰۱۹ بانک جهانی

نسبت بدهی‌های خارجی به GDP (درصد)

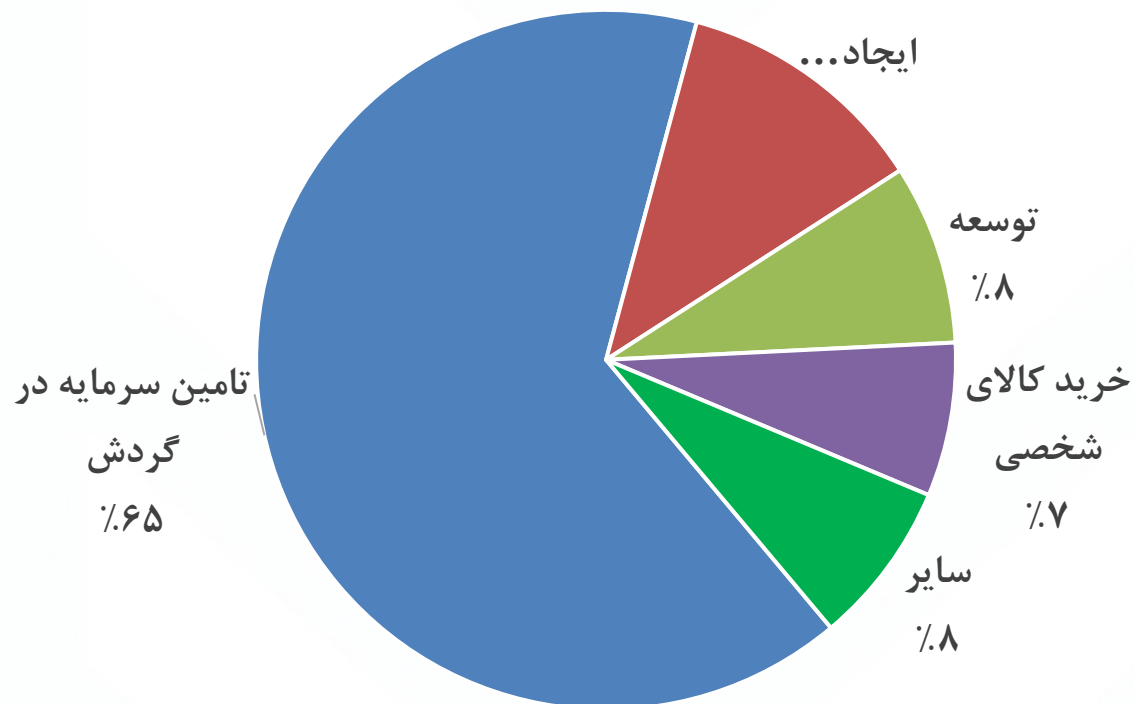
ساختار بازارهای مالی (درصد)

SOURCE: McKinsey Global Institute Financial Assets database, 2014

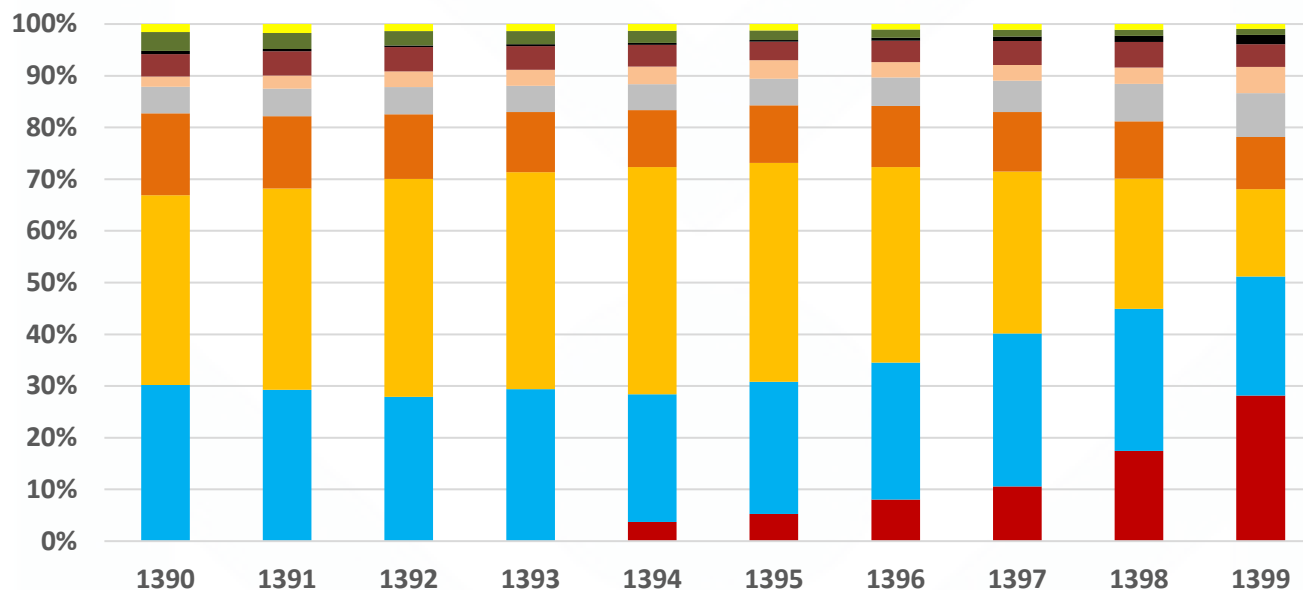
سهم تسهیلات پرداختی بانک‌ها به تفکیک هدف در سال ۱۴۰۰ - درصد

آمار بانک مرکزی

شاخص‌های تأمین مالی در ایران

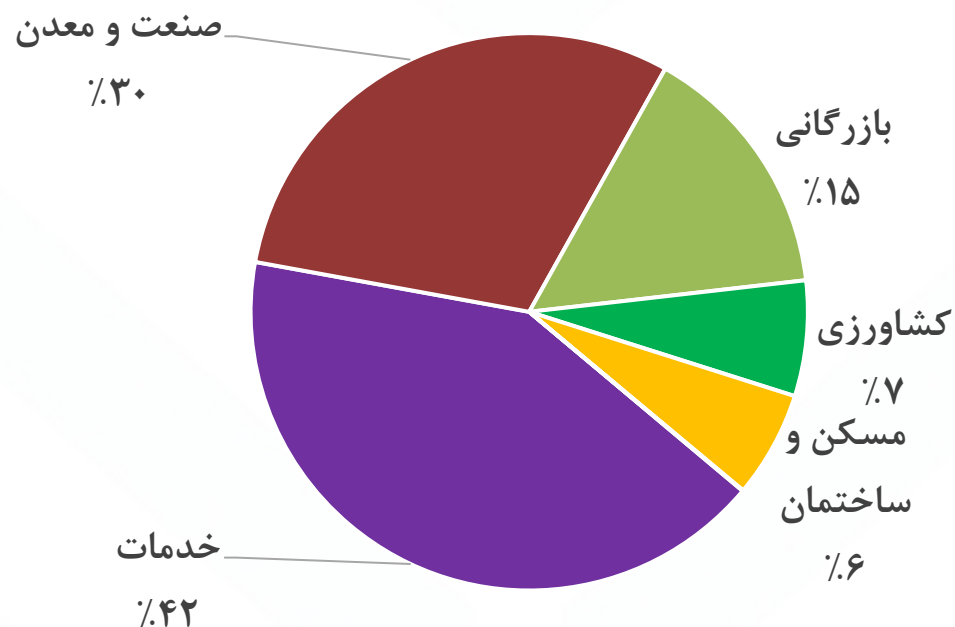
سهم تسهیلات پرداختی بانک‌ها به تفکیک عقود (درصد)

■ مرابحه
 ■ فروش اقساطی
 ■ مشارکت مدنی
 ■ سایر

آمار بانک مرکزی

سهم تسهیلات پرداختی بانک‌ها به تفکیک فعالیت‌های اقتصادی در سال
۱۴۰۰ - درصد

آمار بانک مرکزی

تسهیلات پرداختی بانک‌ها در سال ۱۴۰۰ (هزار میلیارد تومان)

کشاورزی	صنعت و معدن	مسکن و ساختمان	بازرگانی	خدمات	متفرقه	کل بخش‌ها
199	898	183	447	1,239	1	2,968

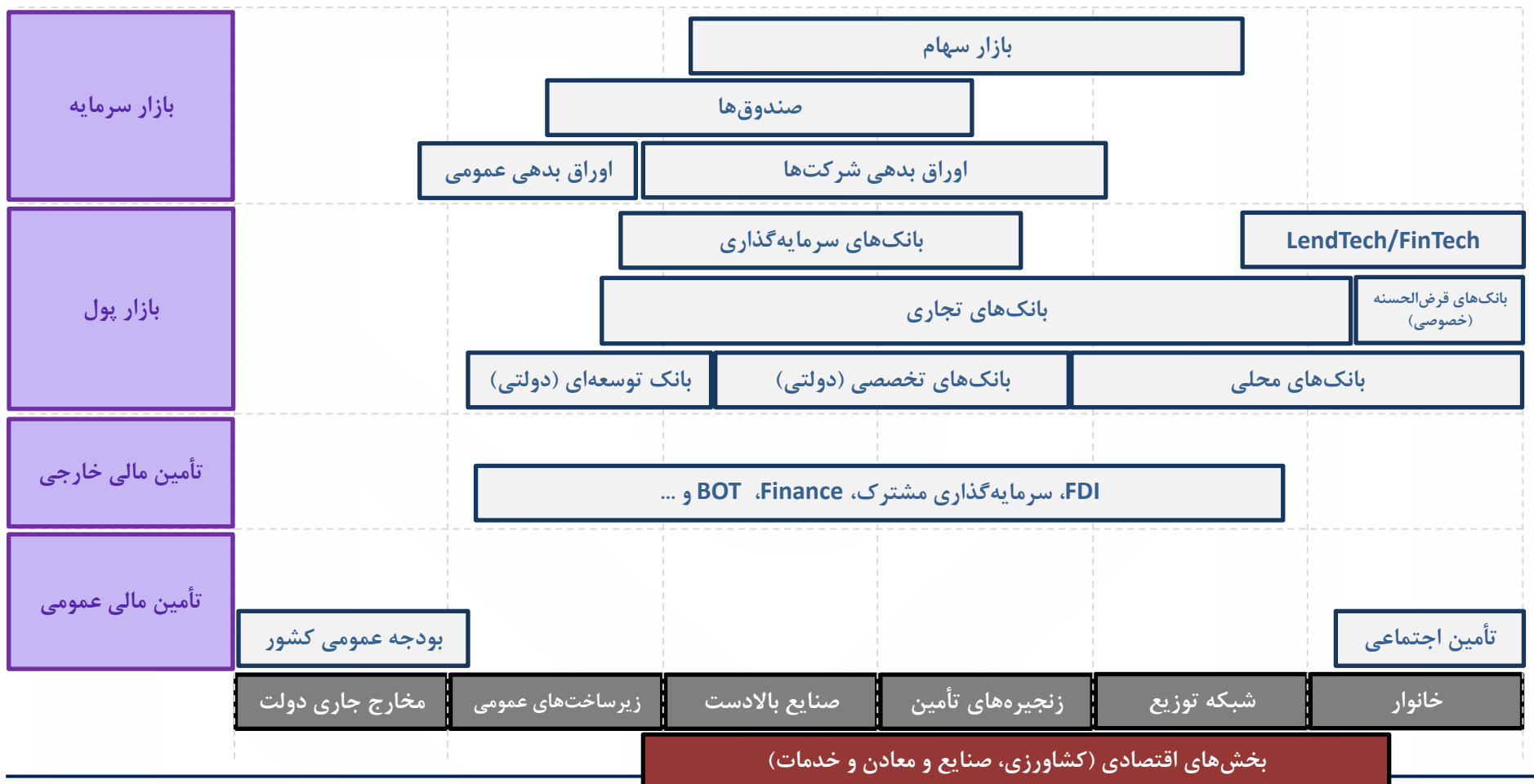
ماخذ: بانک مرکزی

وضعیت فروش اوراق طی سال ۱۴۰۰ (هزار میلیارد تومان)

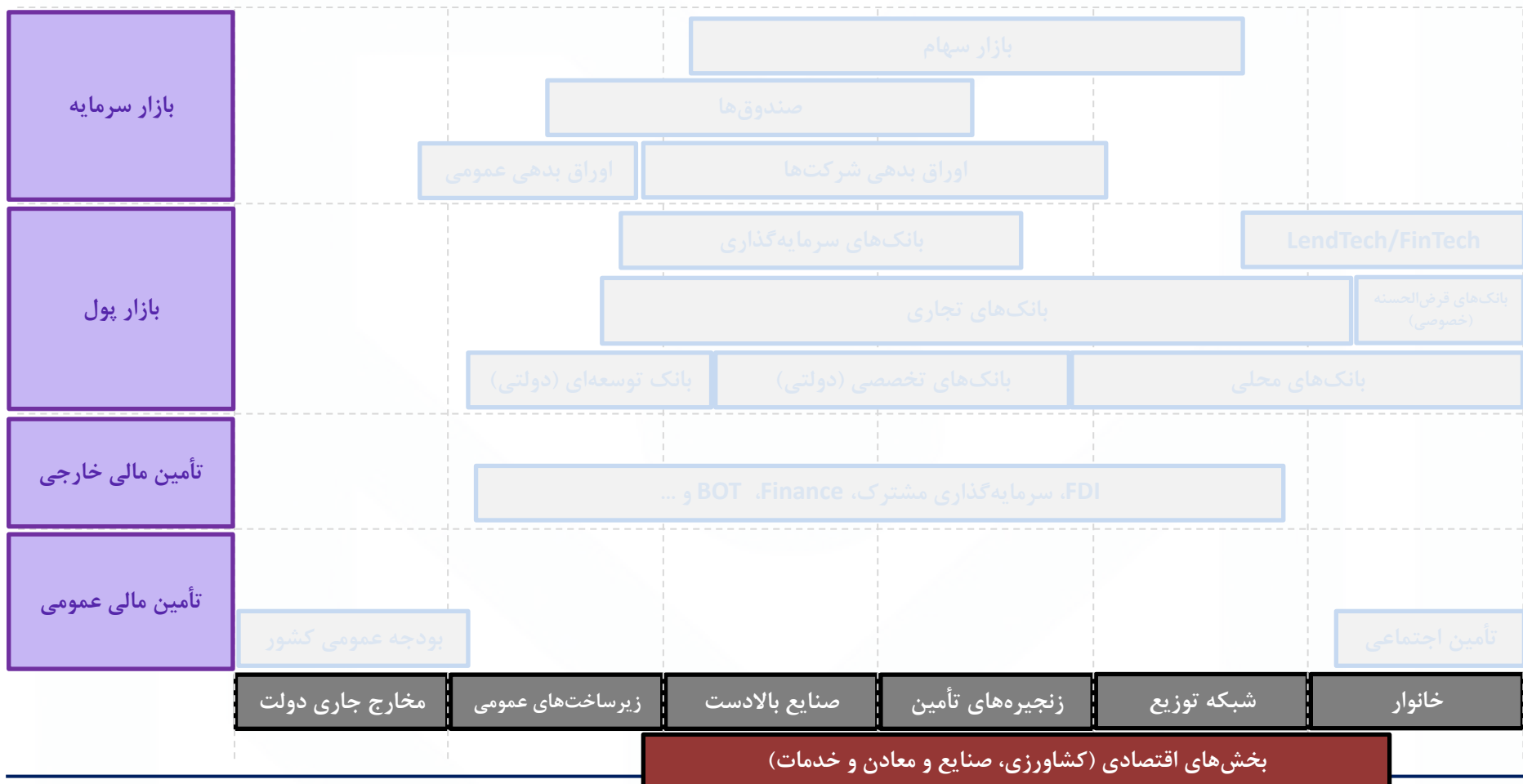
218.5	اوراق بدهی دولتی
116.5	اسناد خزانه اسلامی
15.3	اوراق سلف موازی استاندارد
84.0	اوراق مرابحه
0.0	اوراق منفعت
2.7	اوراق اجاره
11.5	اوراق بدهی شهرداری (اوراق مشارکت)
32.1	اوراق بدهی شرکتی
262.1	مجموع اوراق بدهی منتشره

ماخذ: شرکت بورس اوراق بهادار، شرکت فرابورس، سازمان بورس و اوراق بهادار

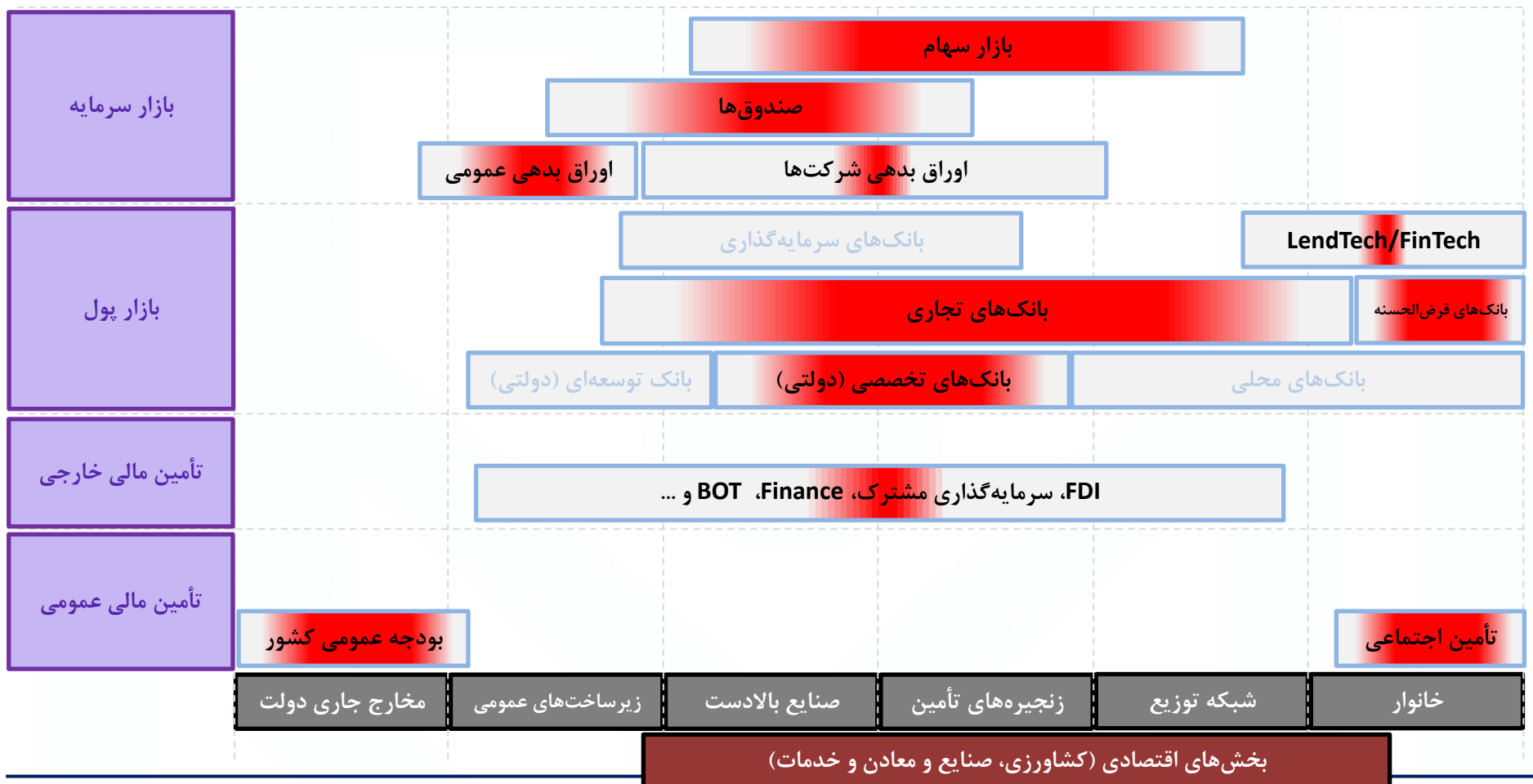
مدل مفهومی نظام جامع تأمین مالی

مدل مفهومی نظام جامع تأمین مالی

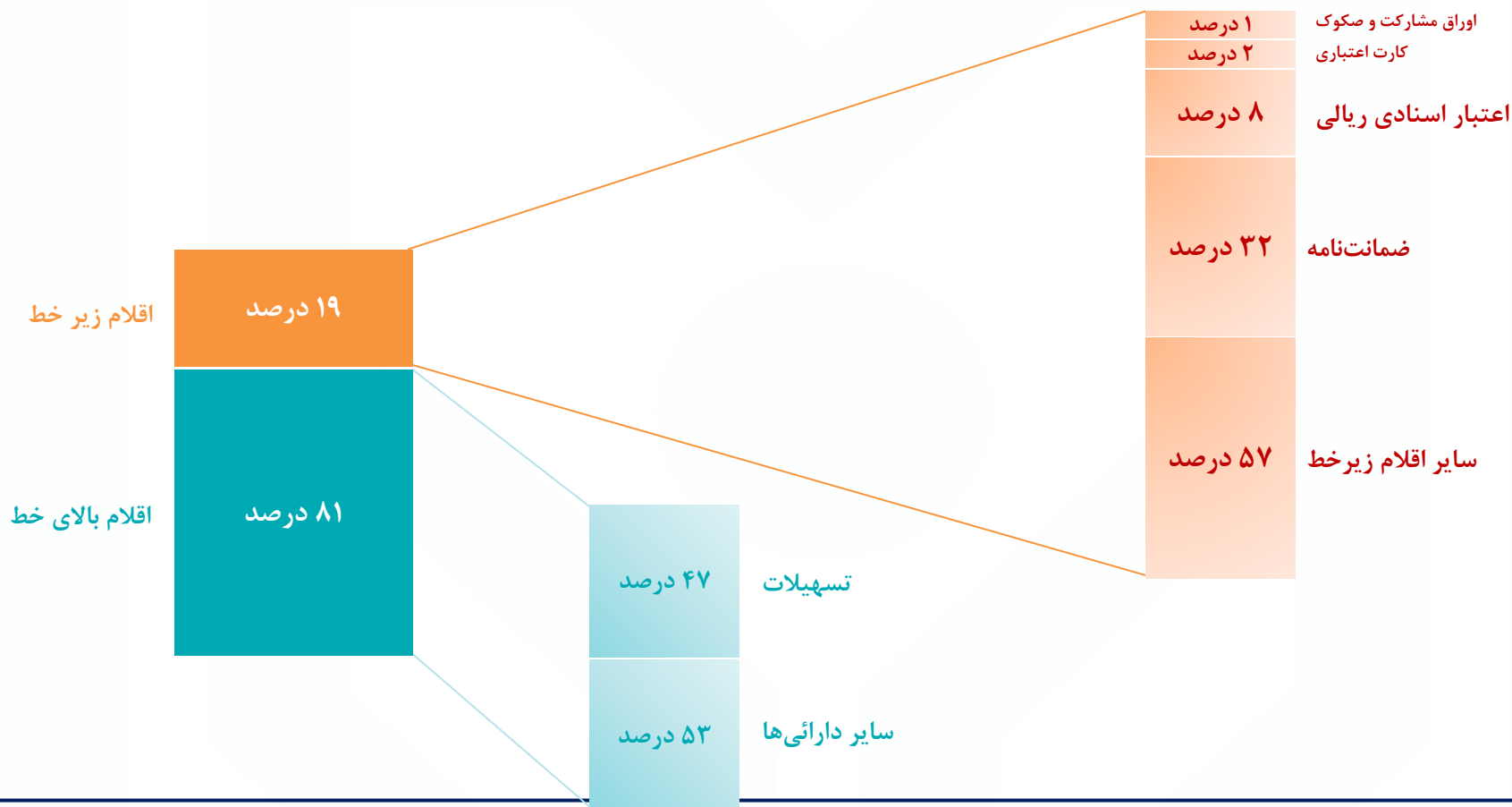
مقایسه وضع موجود با مدل مفهومی نظام جامع تأمین مالی

حمید آفرمند - زمستان ۱۴۰۱

ترکیب دارائی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری کشور در پایان آذر ۱۴۰۱ (هزار میلیارد تومان)

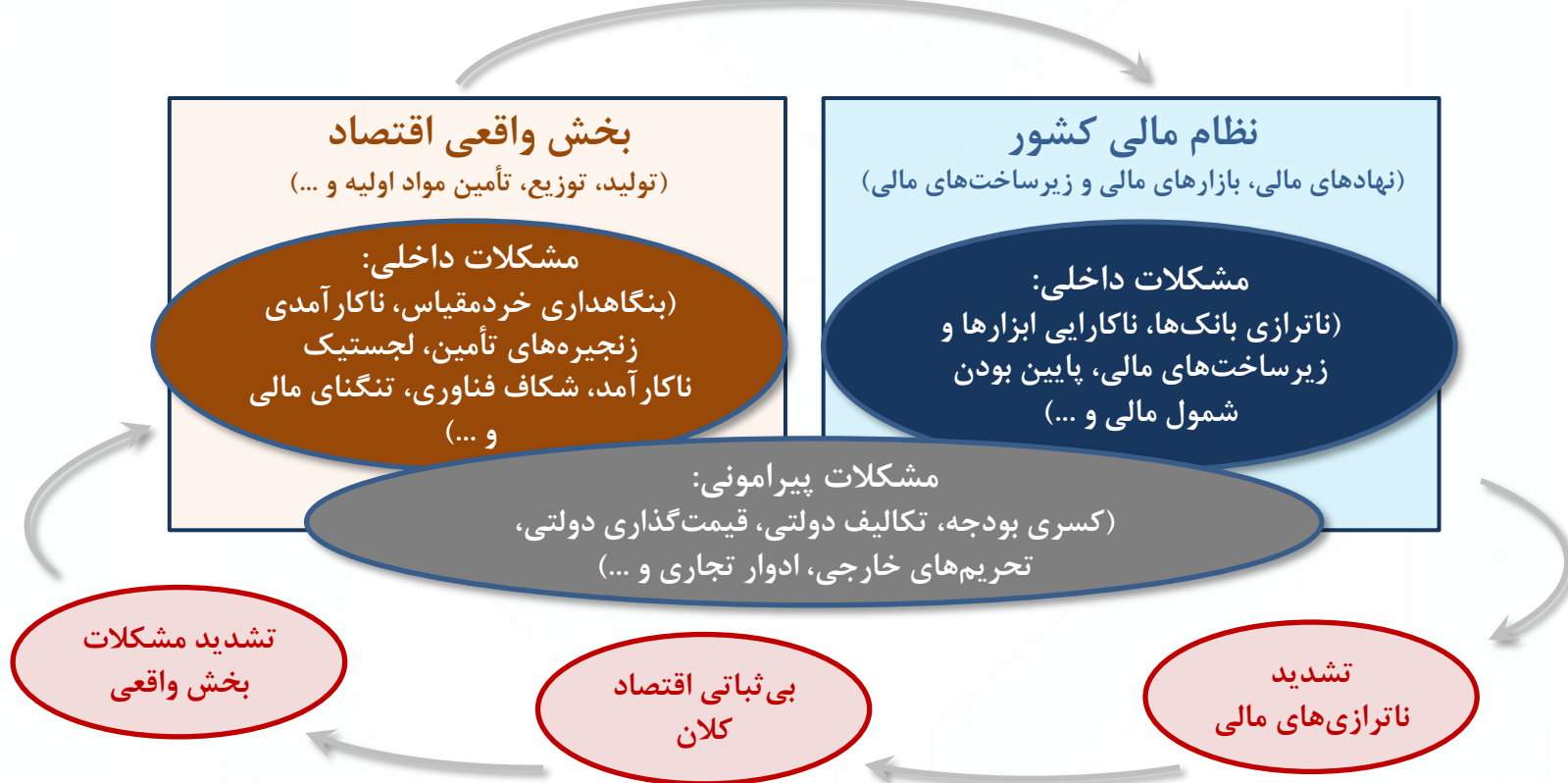
حمید آفرمند - زمستان ۱۴۰۱

آسیب شناسی تأمین مالی

۱. چرخه‌های تشدید ناترازی مالی در ایران

انبساط مالی به جای افزایش کارایی ابزارهای مالی یا شمول مالی

بخش واقعی اقتصاد با مشکلاتی داخلی مانند بنگاهداری خردمقیاس، ناکارآمدی زنجیره‌های تأمین، لجستیک ناکارآمد، شکاف فناوری، تنگنای مالی و ... مواجه است.

بخش مالی نیز با مشکلاتی مانند ناترازی بانک‌ها، ناکارایی ابزارها و زیرساخت‌های مالی، پایین بودن شمول مالی و ... مواجه است.

علاوه بر مشکلات داخلی بخش مالی و واقعی اقتصاد، اقتصاد کشور همواره با چالش‌هایی مانند کسری بودجه، تکالیف دولتی، قیمت‌گذاری دولتی، تحریم‌های خارجی مواجه بوده است.

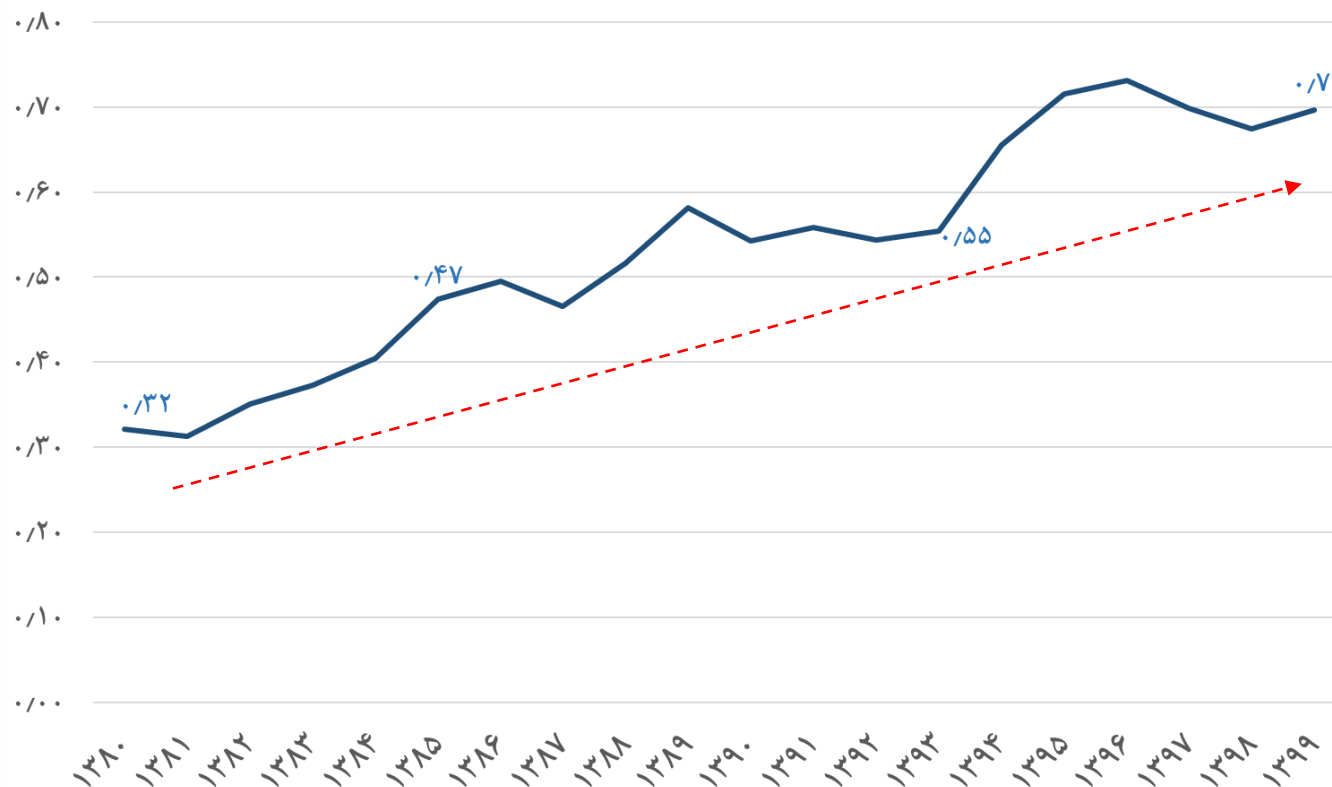
در پاسخ به مشکلات بنگاه‌ها، همواره سیاست انبساط مالی به جای افزایش شمول مالی در پیش گرفته شده است.

انبساط مستمر مالی بدون توجه به حل مشکلات بخش واقعی، موجب بی‌ثباتی اقتصاد و تشدید مشکلات بخش واقعی است.

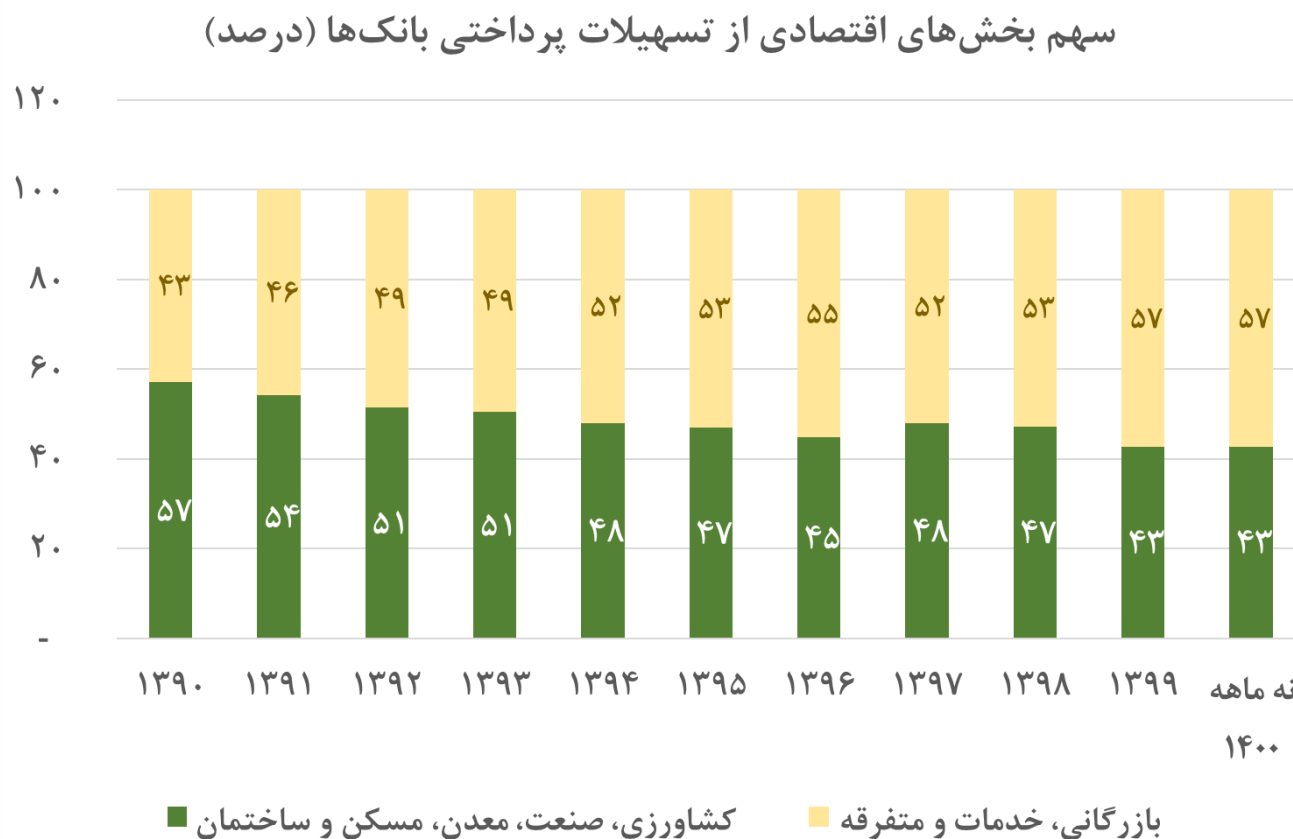
در یک بازه بلندمدت، نسبت تسهیلات پرداختی سالانه توسط بانک‌ها به بخش‌های مختلف اقتصادی و نسبت مانده تسهیلات بانکی به تولید ناخالص داخلی، روندی فزاینده دارد. این در حالی است که در بخش واقعی، ظرفیت‌های رشد و ستانده واقعی اقتصاد روندی نزولی دارد.

این شواهد، بیش از آن که بیانگر افزایش عمق مالی باشد، بیانگر انتقال ناکارایی‌های مختلف اقتصاد به نظام بانکی است.

نسبت مانده تسهیلات بانکی به تولید ناخالص داخلی

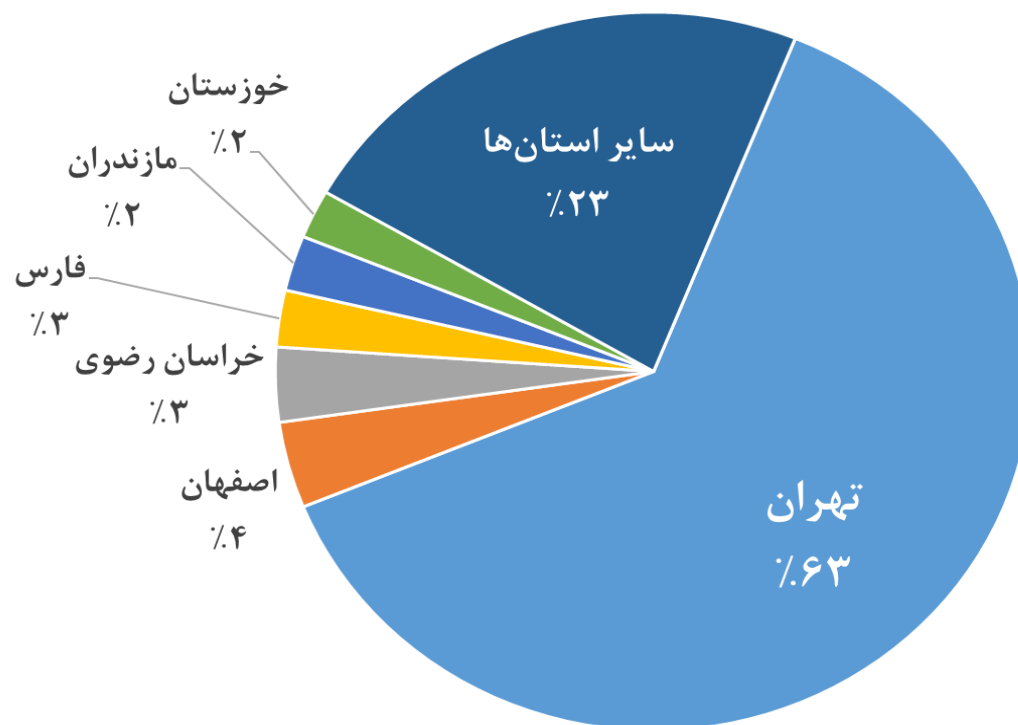

۲. توزیع نامتوازن بخشی

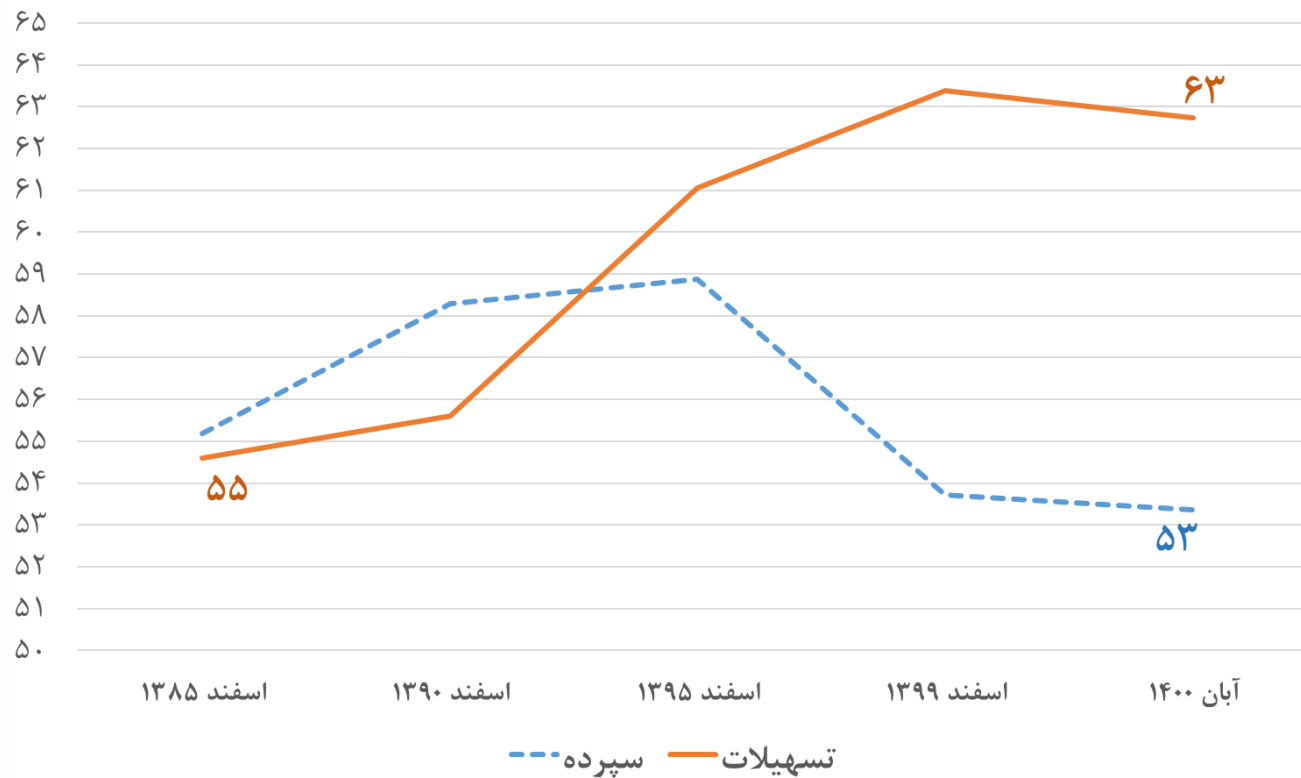

۳. تمرکز توزیع منابع بانکی در مرکز کشور

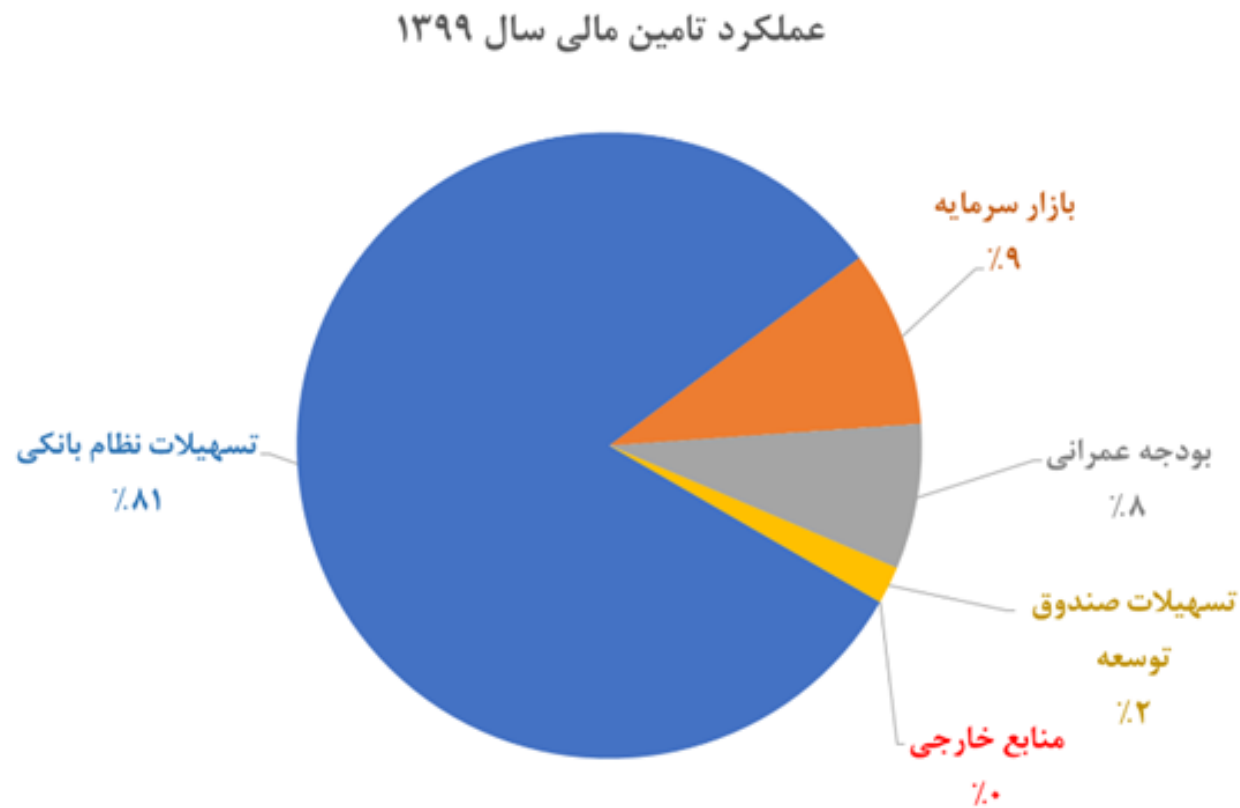
سهم استان‌ها از کل تسهیلات پرداختی در آبان ۱۴۰۰ (درصد)

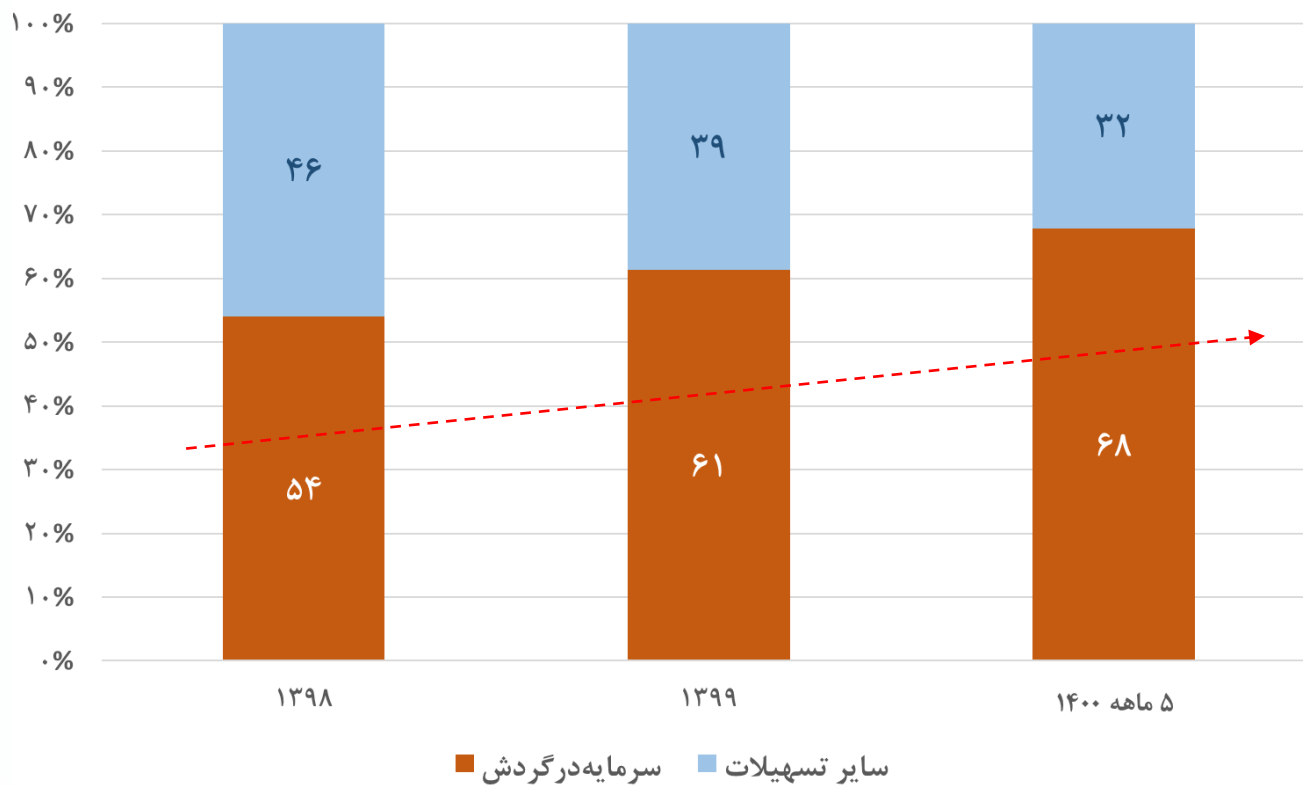
سهم استان تهران از جذب سپرده‌ها و تسهیلات پرداختی (درصد)

۴. سهم اندک منابع غیربانکی در تأمین مالی تولید

تسهیلات پرداختی بانک‌ها به تفکیک سرمایه در گردش و سایر (درصد)

۵. نواقص و کاستی‌های تأمین مالی سرمایه در گردش

ساختار فعلی تأمین مالی سرمایه در گردش زنجیره‌های تأمین، مبتنی بر دریافت تسهیلات مستقیم از بانک‌ها یا تأمین مالی به شیوه‌های پرهزینه از بازارهای غیررسمی است.

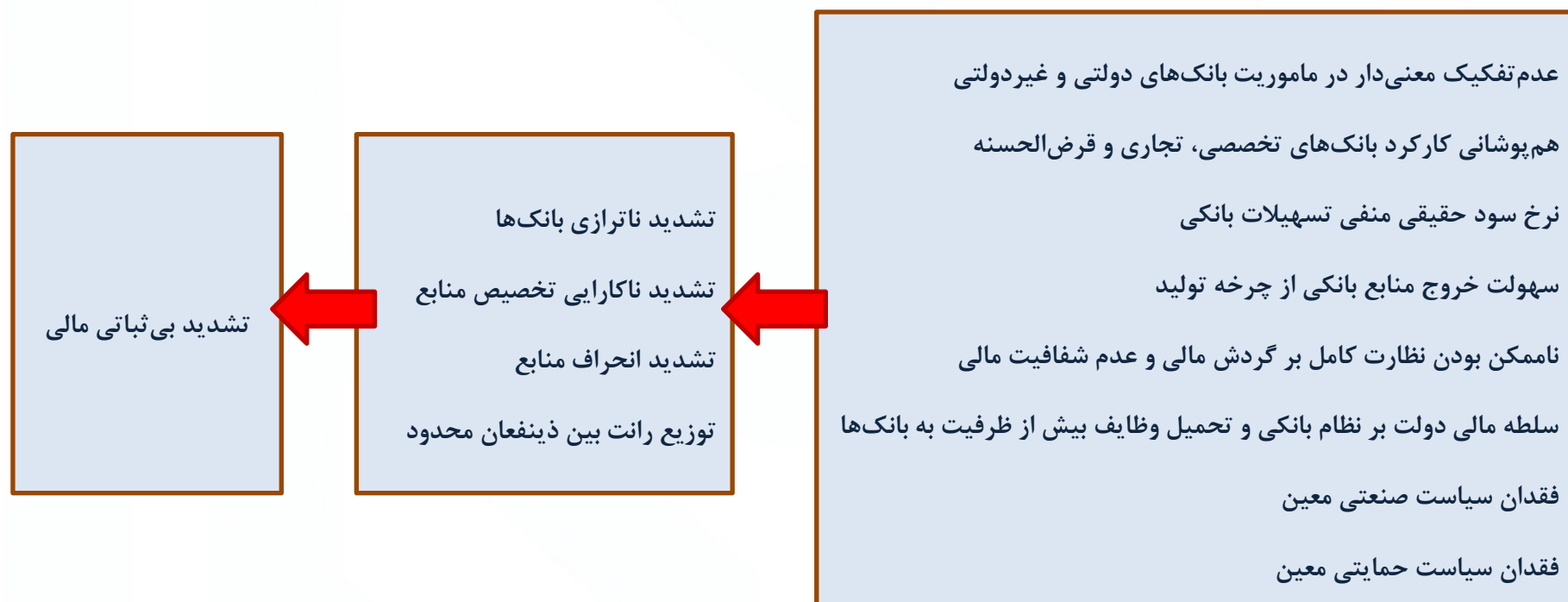
معایب ساختار فعلی تأمین مالی سرمایه در گردش:

- رویه دریافت تسهیلات از بانک‌ها، عموماً گذشته‌نگر و مبتنی بر وثیقه‌های محدود (عموماً مستغلات)
- فرایند زمان‌بر دریافت تسهیلات بانکی سرمایه در گردش
- دریافت تسهیلات به طور موازی توسط تمامی حلقه‌های تولید
- سهولت انحراف منابع مالی از چرخه تولید و ورود به سایر بازارها
- عدم شفافیت کافی در فرایند پرداخت تسهیلات
- تشدید ریسک مطالبات غیرجاری بانک‌ها
- ناکارایی بازار (ناکارایی در تخصیص منابع، عدم تقارن اطلاعاتی و ...)
- دشوار بودن دسترسی بنگاه‌های کوچک و متوسط به تسهیلات سرمایه در گردش
- فقدان ابزارها و بازارهای مالی مناسب برای تهاتر مطالبات و بدهی‌های بنگاه‌ها
- پرهزینه بودن تأمین مالی از بازارهای غیررسمی

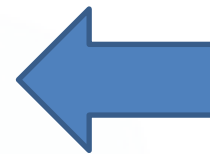
۶. نقدی بر محیط پیرامونی سیاست‌های اعتباری

شرایط موجود

رویکرد نوین به تامین مالی سرمایه در گردش

توسعه نظام تأمین مالی زنجیره تأمین
(Supply Chain Finance - SCF)

راه حل جایگزین:

اهداف SCF

بهینه‌سازی سرمایه در گردش در کل زنجیره

تأمین نیاز نقدینگی تولیدکنندگان

بهبود ارتباط بین اجزای زنجیره

افزایش پایداری زنجیره تأمین

کاهش هزینه تمام‌شده محصول و افزایش سود شرکت‌ها

بهبود ترازنامه و جریان مالی شرکت‌ها

مزایای تأمین مالی زنجیره تأمین

برای بانک‌ها

کاهش مطالبات غیرجاری بانک‌ها

بهبود جریان درآمدی بانک‌ها

پایدارسازی ترازنامه بانک‌ها

زمینه‌سازی برای اصلاح نظام بانکی

افزایش عمق مالی و تنوع‌بخشی به روش‌های تأمین مالی غیربانکی

مزایای تأمین مالی زنجیره تأمین

برای بنگاه‌ها

- تسریع و تسهیل فرایند تأمین مالی سرمایه در گردش
- کاهش نیاز به دریافت تسهیلات جدید سرمایه در گردش
- تقویت روابط پایدار بین تولیدکننده و تأمین کننده
- کاهش هزینه تأمین مالی و کاهش هزینه تمام‌شده محصول
- کمک به توزیع غیرمتمرکز و فراگیر منابع بانکی در کشور

مزایای تأمین مالی زنجیره تأمین

برای اقتصاد کلان

کاهش انحراف منابع و افزایش کارایی تخصیص منابع مالی

افزایش شفافیت و نظارت‌پذیری جریان مالی اقتصاد

جایگزین مناسب‌تر و کاراتر برای سیاست هدایت اعتبار

کمک به رفع چرخه‌های ناترازی در نظام مالی کشور

مفاهیم و تعاریف اصلی:

- تأمین مالی زنجیره تأمین: به کارگیری روش‌ها و عملیات تأمین مالی و کاهش ریسک در جهت بهینه‌سازی مدیریت سرمایه در گردش و نقدینگی جریان یافته در فرایندها و مبادلات زنجیره تأمین؛
- تأمین مالی زنجیره تأمین، متعاقب یک رویداد واقعی (مانند سفارش خرید، صدور سیاهه، سند دریافتی یا سایر مطالبات و فرایندهای پیش از بارگیری و پس از بارگیری) در زنجیره تأمین راه‌اندازی می‌شود.

مفاهیم و تعاریف اصلی:

- تأمین مالی زنجیره تأمین، شیوه‌ای از تأمین مالی است که در آن شیوه جدید «تأمین مالی مبتنی بر جریان واقعی کالا و خدمت و تأمین اعتبار در طول زنجیره»، جایگزین شیوه سنتی «پرداخت تسهیلات رو در رو و به پشتوانه دارایی» می‌شود.
- طرفین مبادلات تأمین مالی زنجیره تأمین، متشکل از خریداران و فروشندگانی است که در زنجیره تأمین با یکدیگر همکاری و تجارت می‌کنند.

مفاهیم و تعاریف اصلی:

- یک رکن اساسی در تأمین مالی زنجیره تأمین، آن است که گردش تجاری توسط تأمین مالی کننده قابل مشاهده است. این مسئله، از طریق بکارگیری فناوری قابل تحقق است.

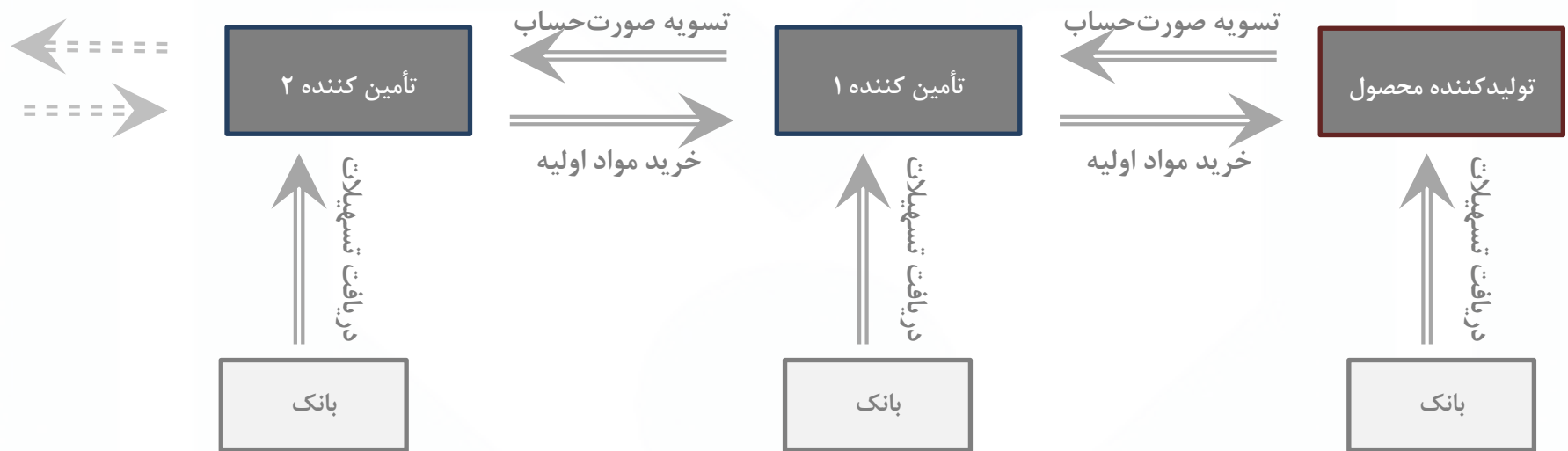

الگوهای مفهومی

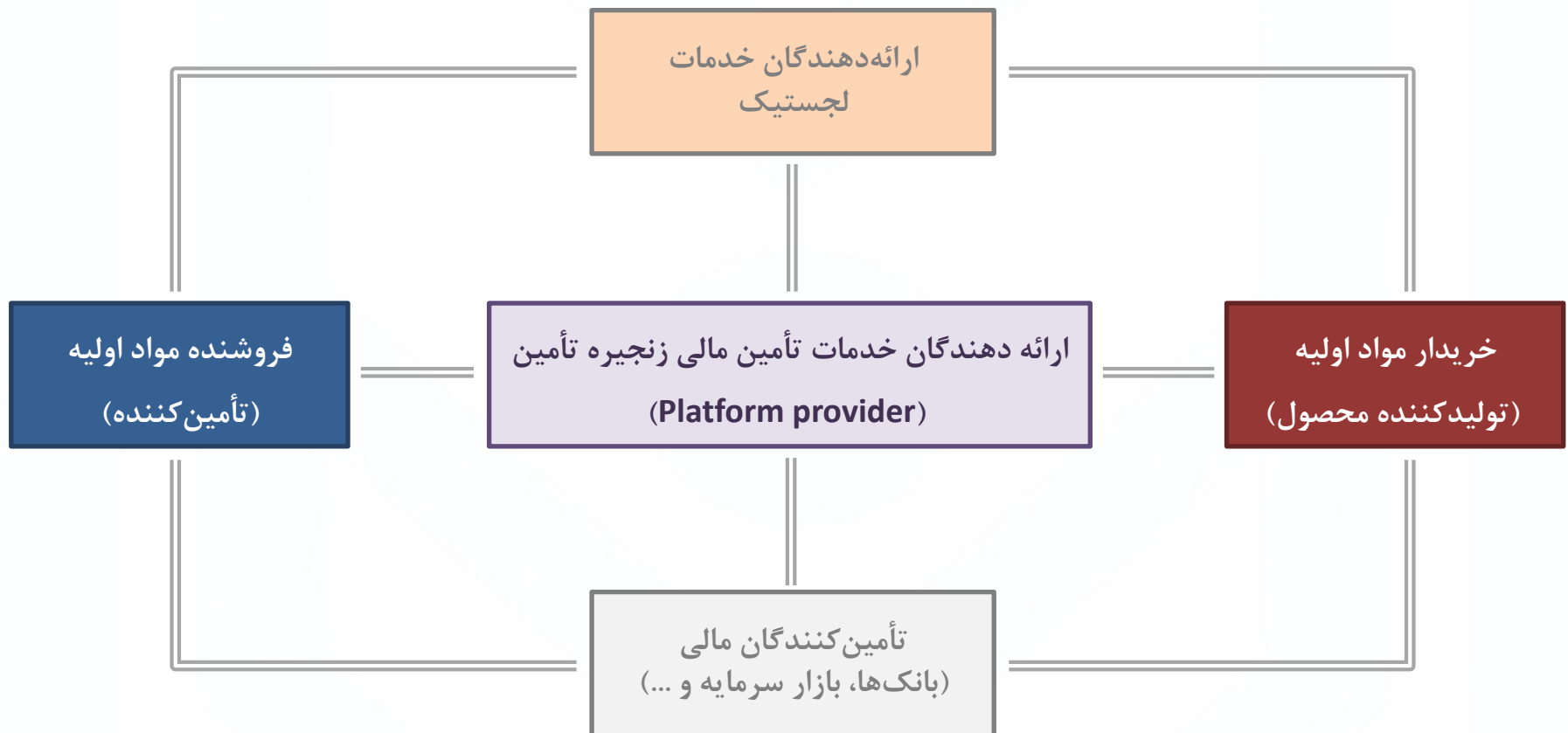
رویه سنتی تأمین مالی سرمایه در گردش بنگاه

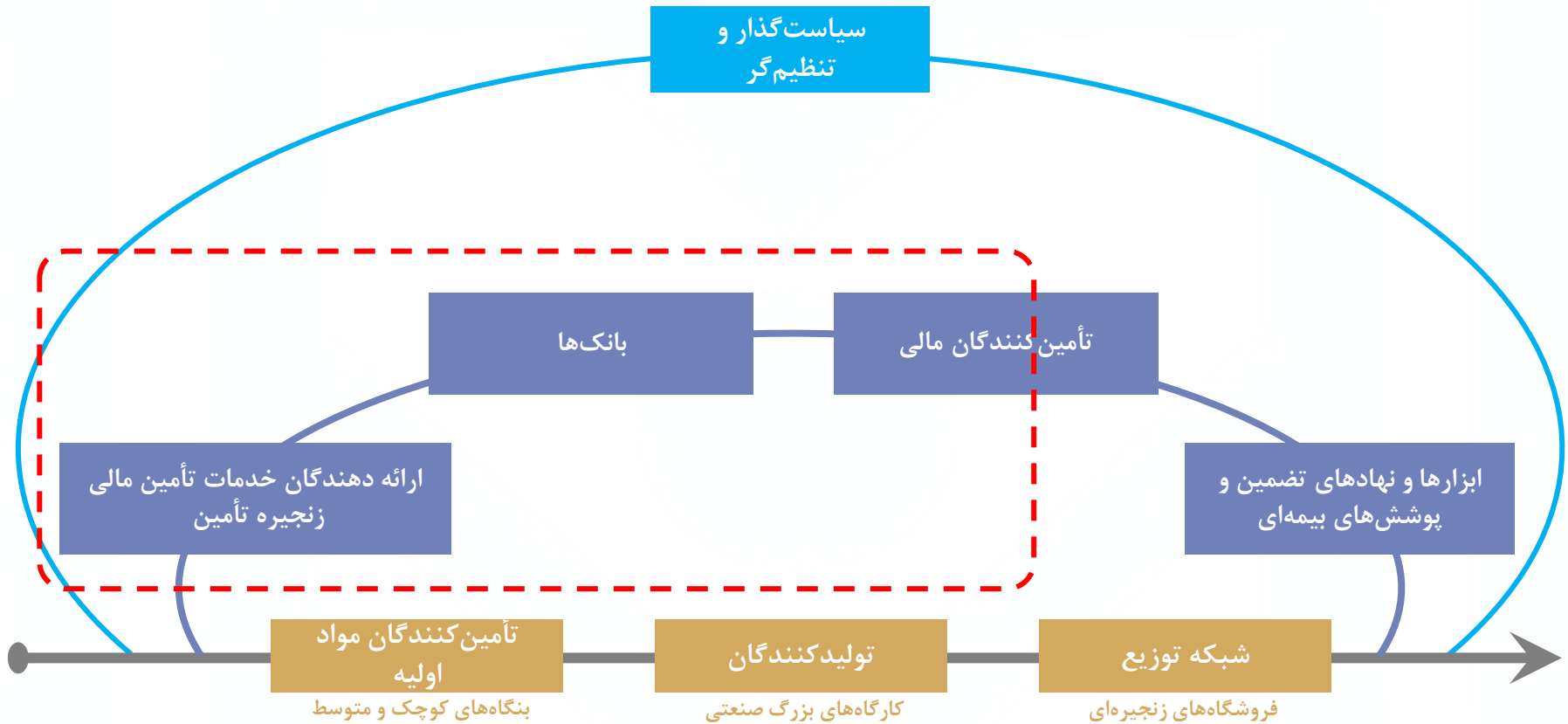
رویه سنتی تأمین مالی سرمایه در گردش بنگاه

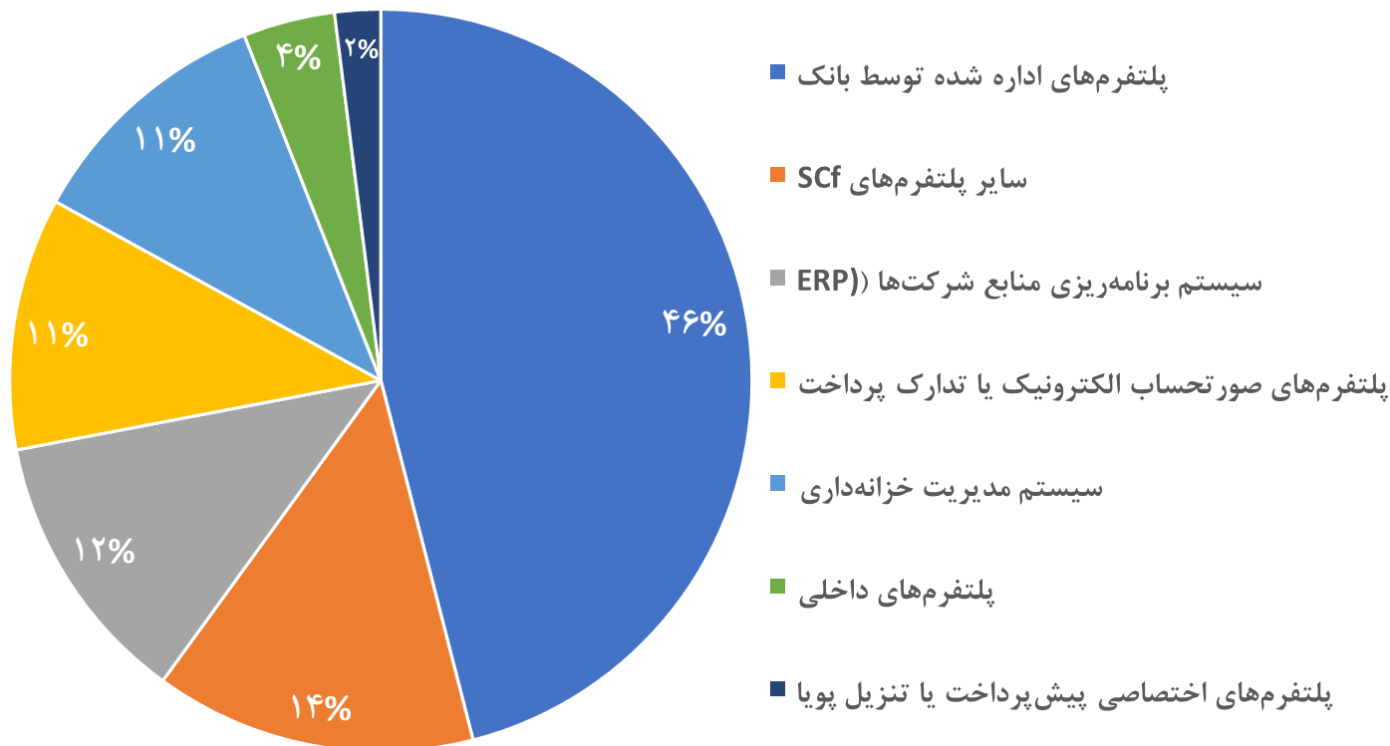
مدل مبتنی بر تأمین مالی زنجیره تأمین (رویکرد جدید)

اکوسیستم تأمین مالی زنجیره تأمین

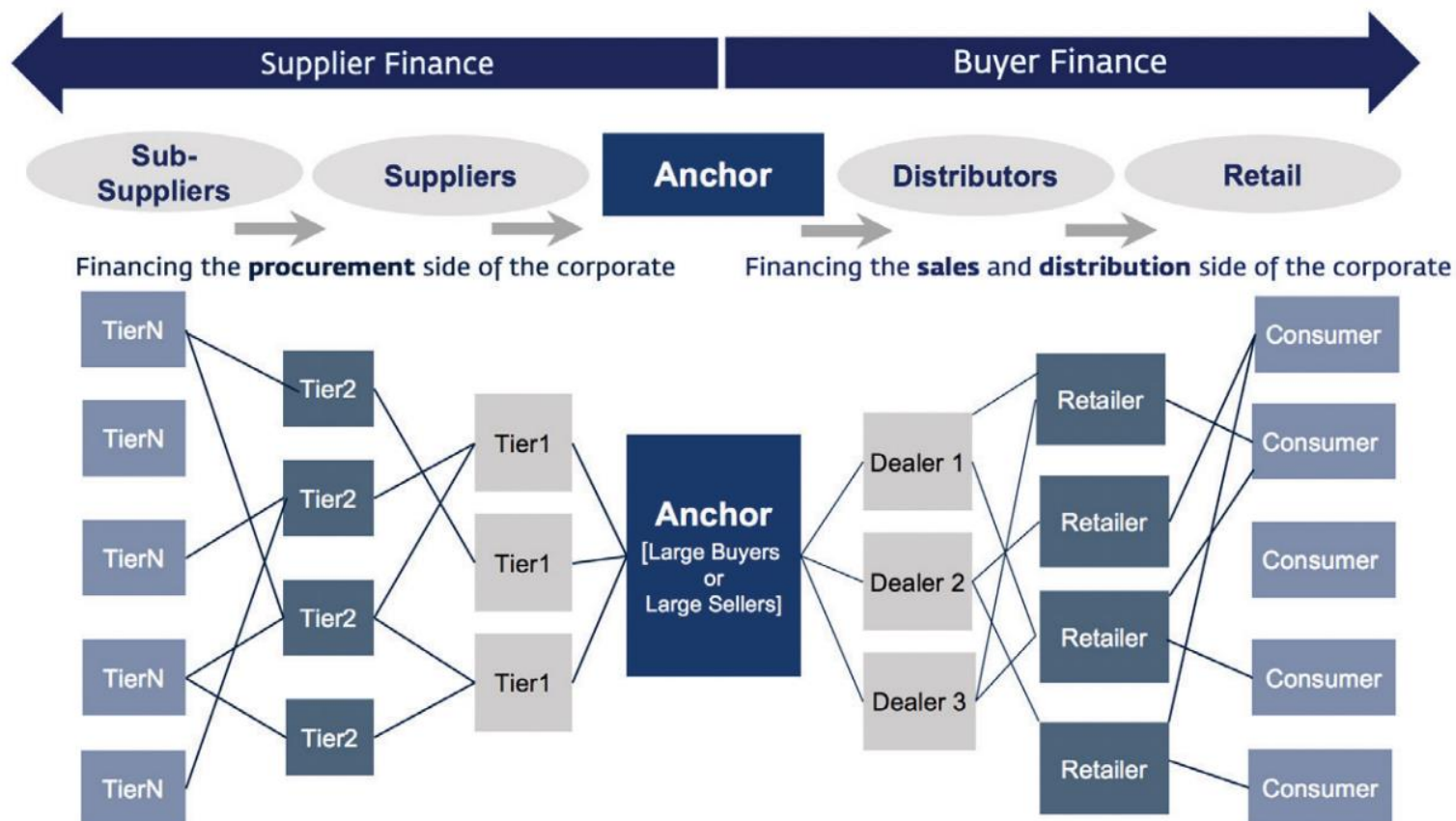
ساختار پلتفرم‌های اجراکننده خدمات SCF در جهان

SCF Barometer 2018/2019
PwC & Supply Chain Finance Community

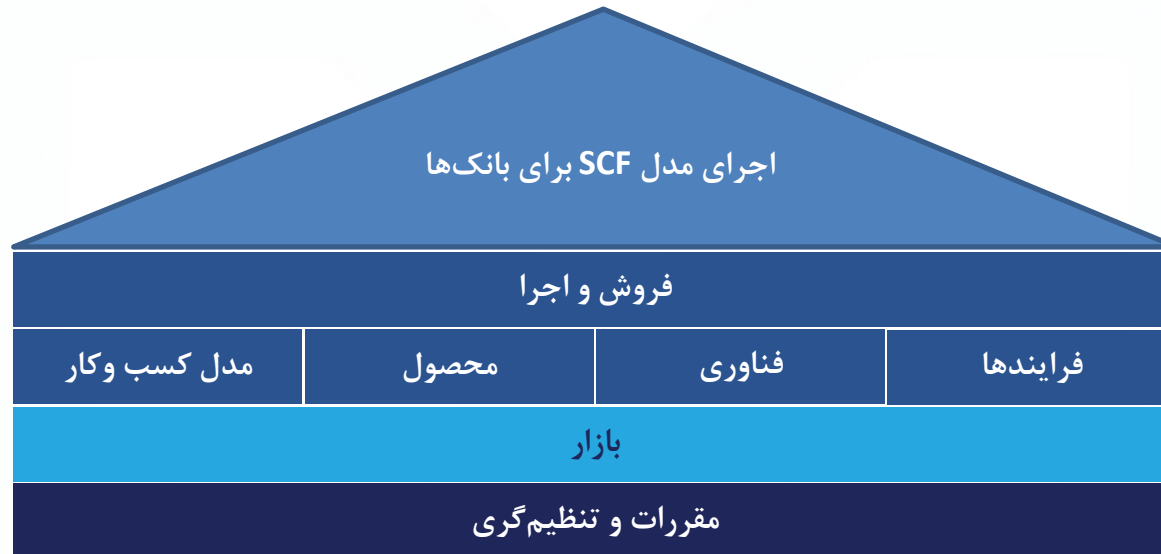

ساختار یک نمونه زنجیره تأمین

SUPPLY CHAIN FINANCE BY DEVELOPMENT BANKS AND PUBLIC ENTITIES, The World Bank Group, 2021.

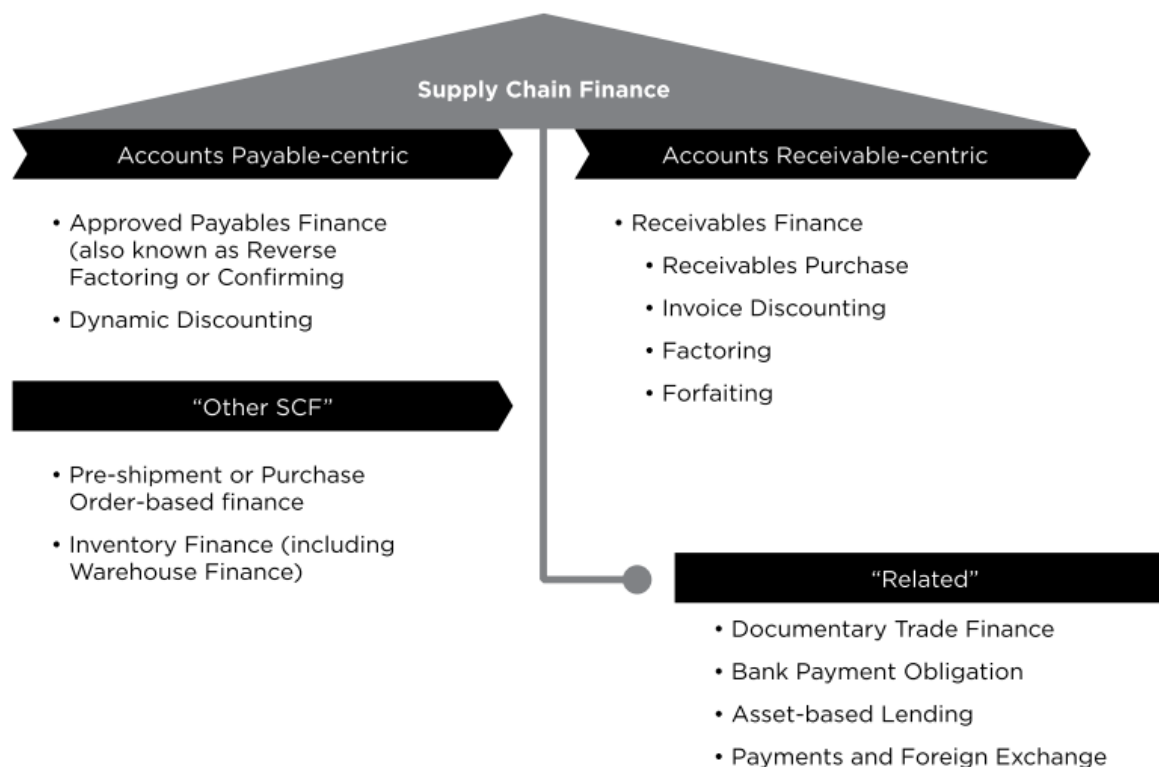
مراحل یک طرح توسعه SCF

SUPPLY CHAIN FINANCE BY DEVELOPMENT BANKS AND PUBLIC ENTITIES, The World Bank Group, 2021.

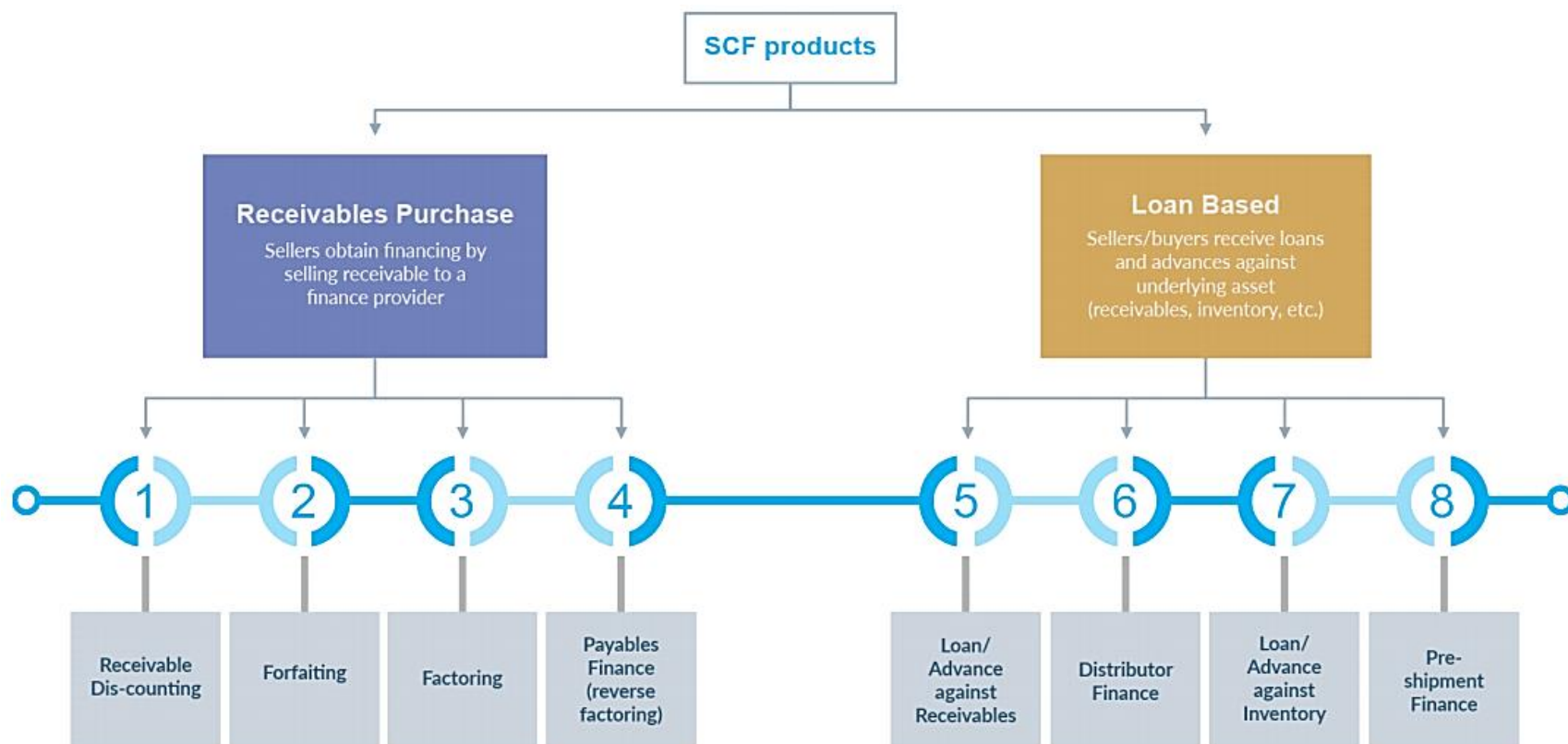

سبد تأمین مالی زنجیره تأمین

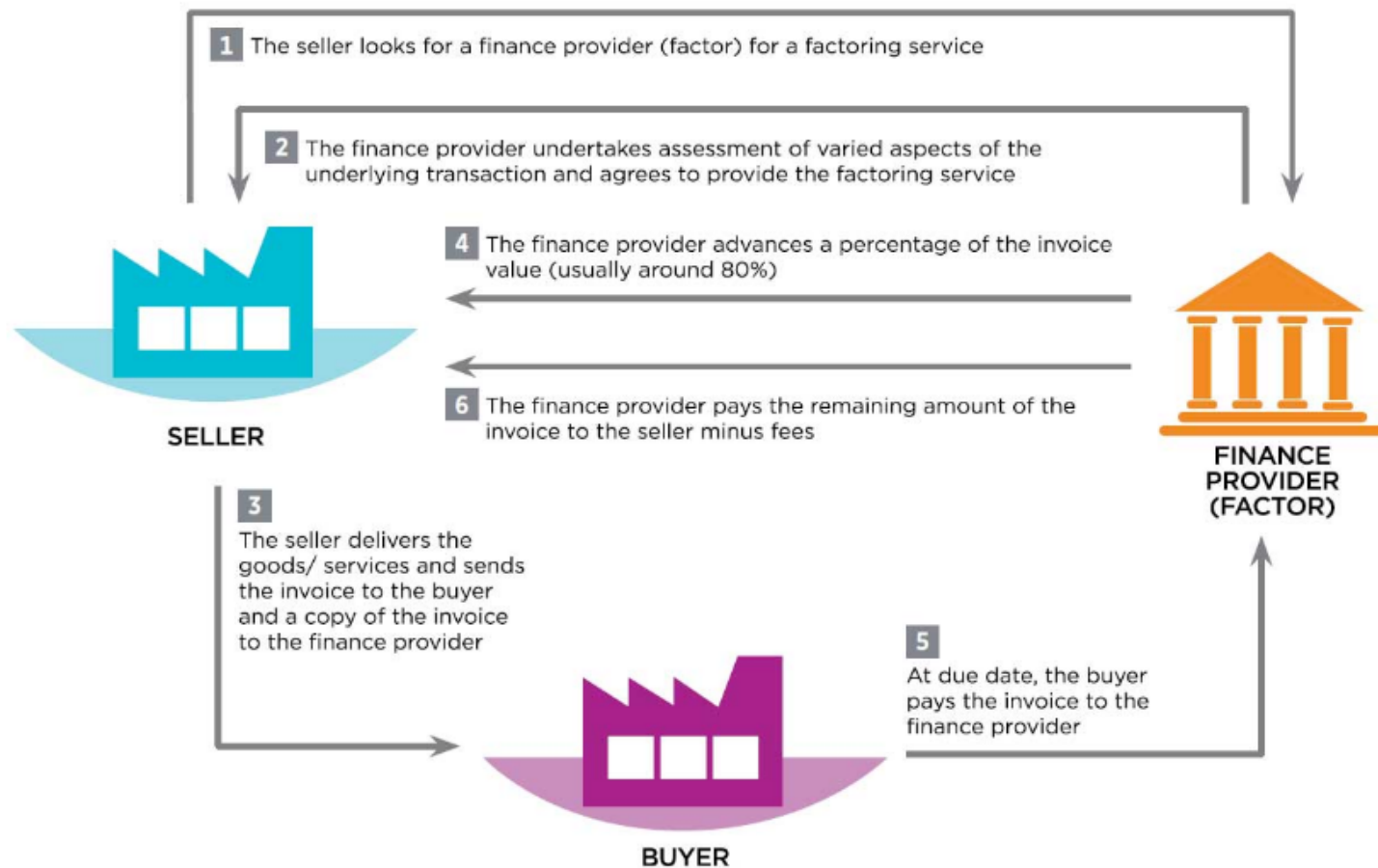

Source: The "Umbrella", EBA Market Guide to Supply Chain Finance - 2014

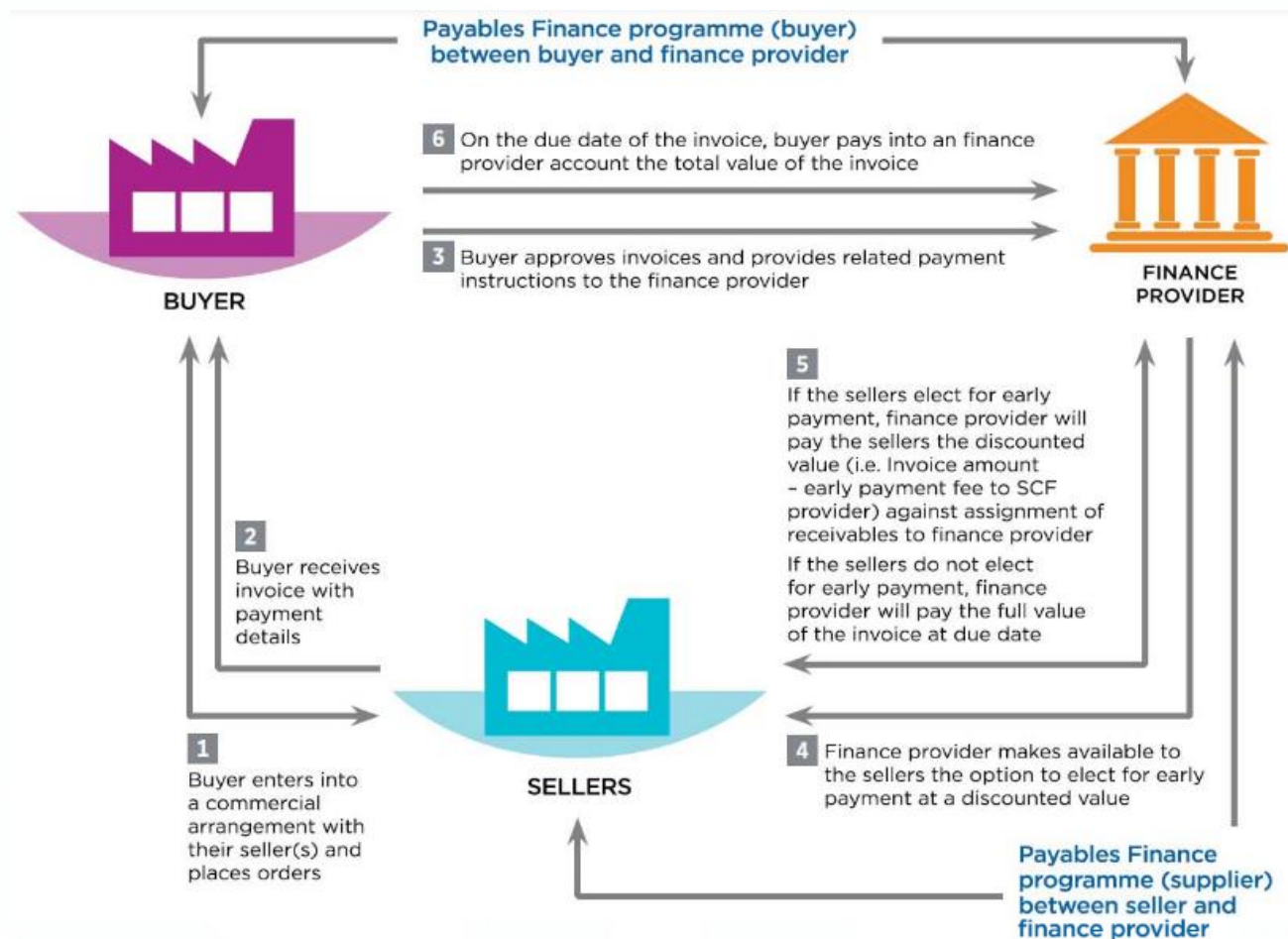
شیوه‌های مختلف SCF

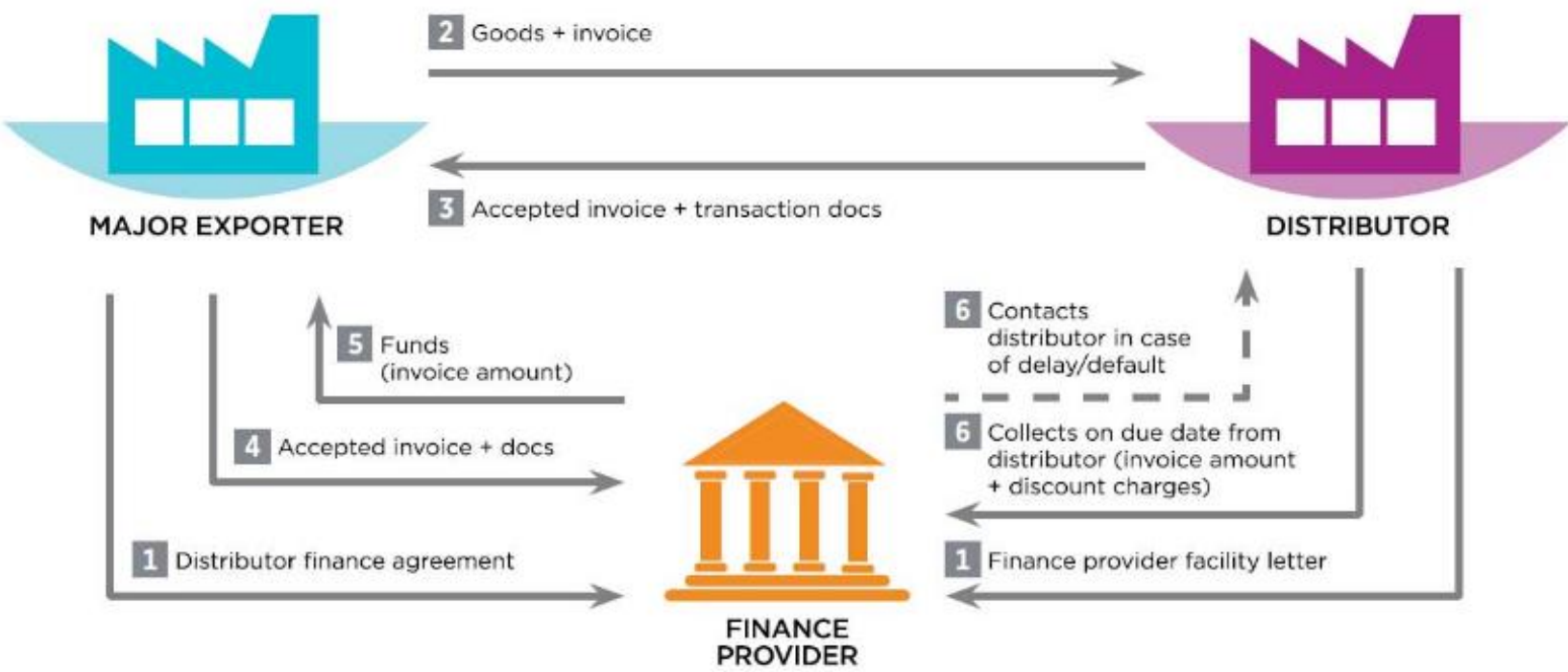
FACTORING

PAYABLES FINANCE

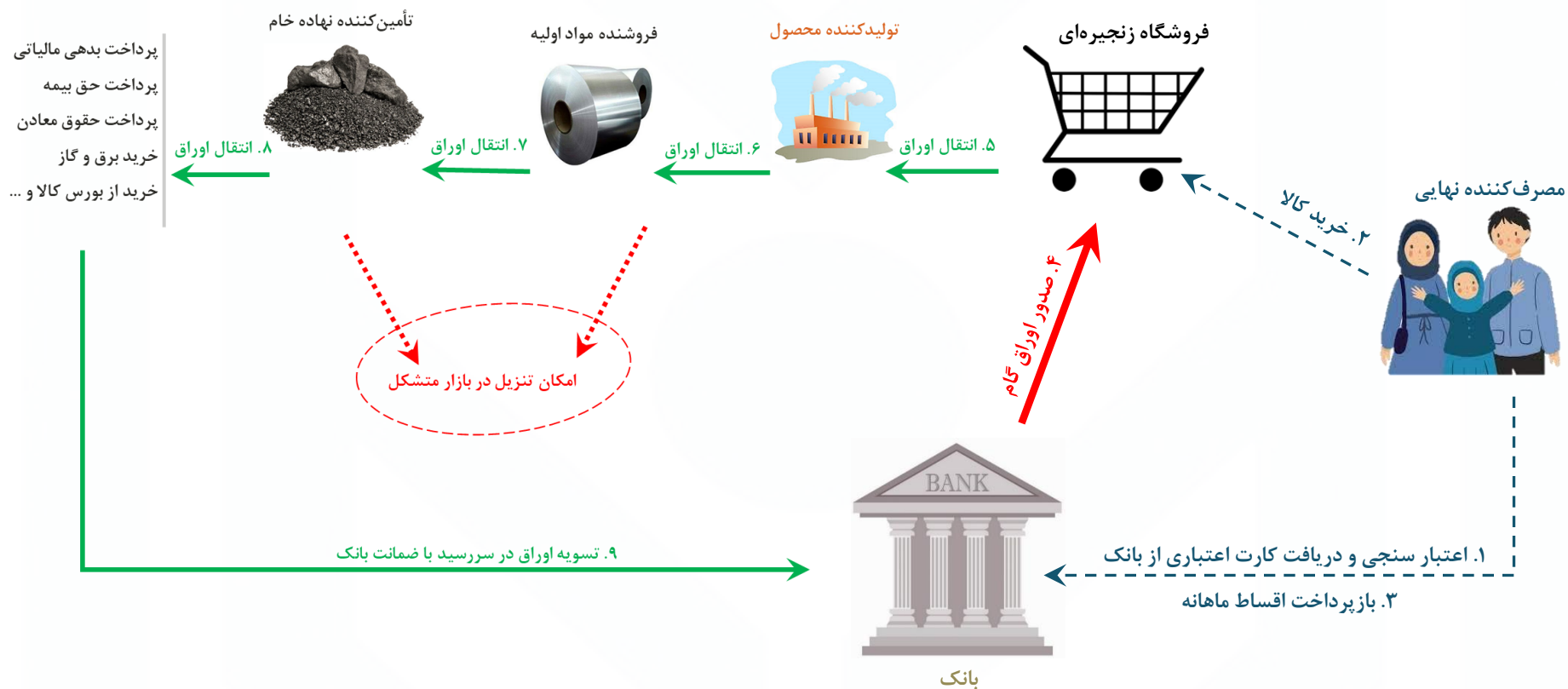
DISTRIBUTOR FINANCE

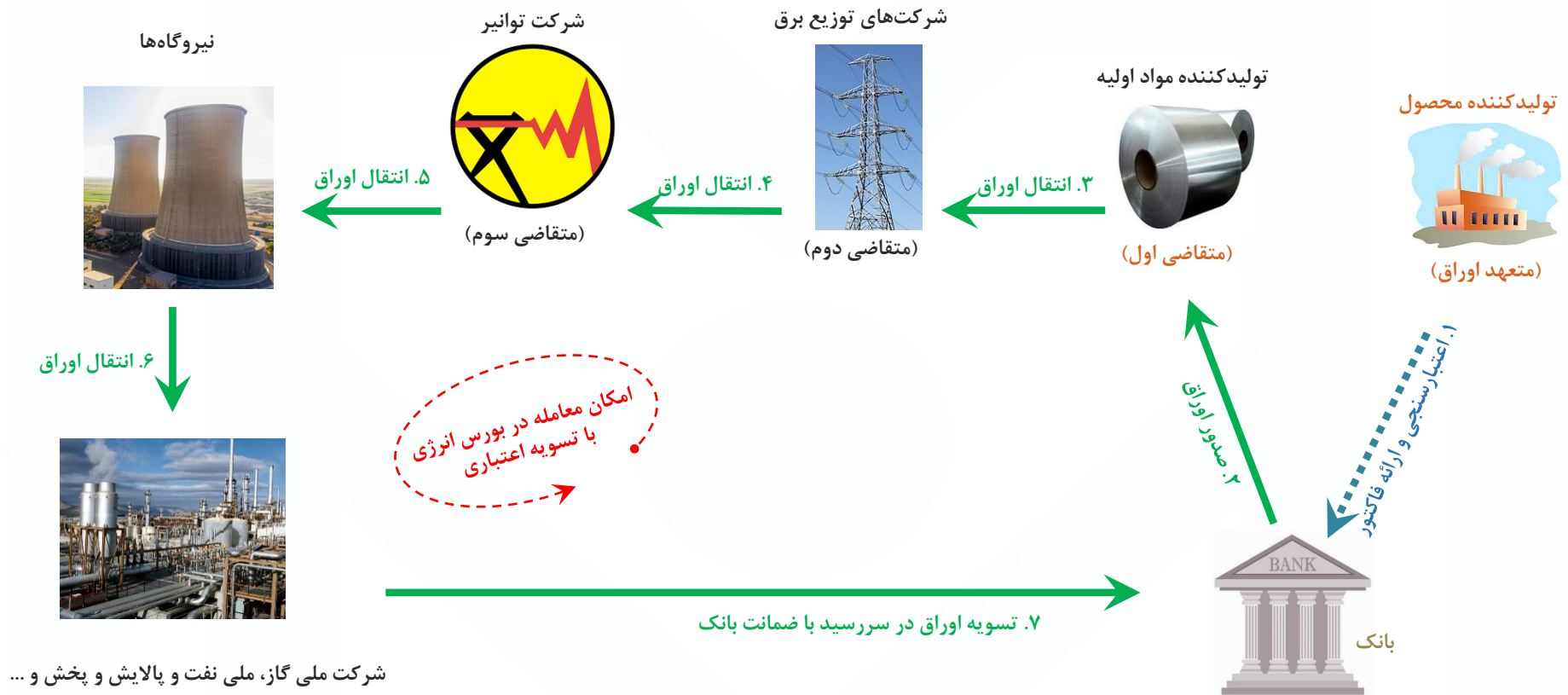
فرایند تأمین مالی با اوراق گام در زنجیره‌های صنعتی

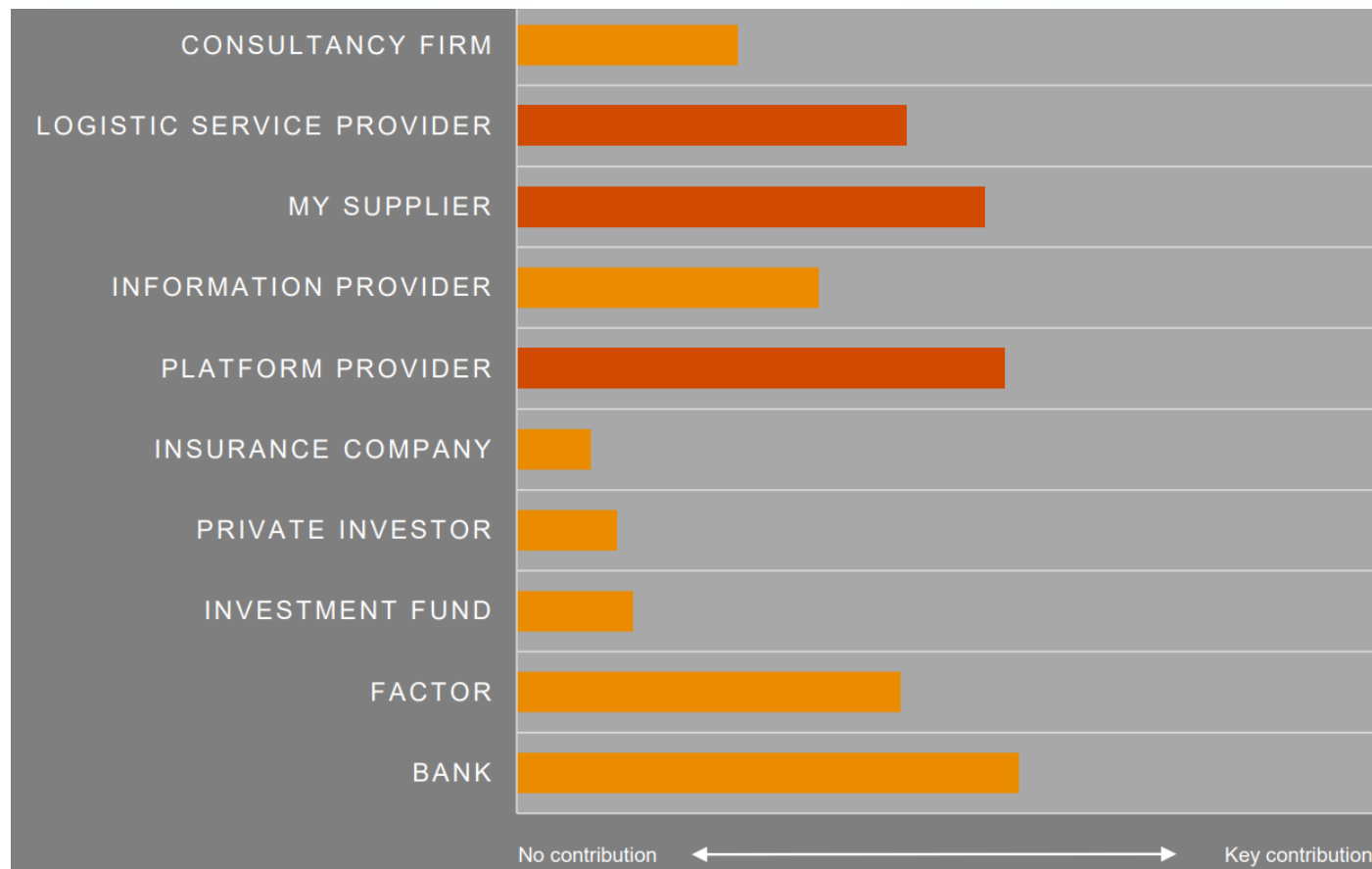
فرایند تأمین مالی خانوار با ابزارهای تأمین مالی زنجیره‌ای

مدلهایی برای توسعه کاربرد گام

میزان تاثیر SCF بر هر یک از ذینفعان اقتصادی

قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور

تبصره ۵- تأمین مالی داخلی از محل اوراق مالی اسلامی

س- به منظور تسریع در اجرای قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی، وزارتخانه‌های صنعت، معدن و تجارت و جهاد کشاورزی مکلفند با تشکیل کارگروهی با حضور وزارت امور اقتصادی و دارایی، بانک مرکزی، سازمان بورس اوراق بهادار و نمایندگانی از فعالان بخش‌های پیشران اقتصاد ایران ساز و کار لازم جهت بسط و توسعه تأمین مالی زنجیره تأمین (اس.سی.اف) با استفاده از روشهای تنزیل، اعتبار اسنادی داخلی ریالی، کارگزاری (فاکتورینگ) و کارگزاری (فاکتورینگ) معکوس با ابزارهای نوآورانه تأمین مالی در طول زنجیره تأمین را حداقل در ده صنعت منتخب و پیشران پیاده‌سازی نمایند.

تصمیمات شصت و یکمین جلسه ستاد اقتصادی مورخ ۱۷ خرداد ۱۴۰۱

(ابلاغی ۱۴۰۱/۳/۳۰ معاون اول رئیس جمهور)

۱۲- به منظور تامین مالی بخش تولید و با هدف شفاف سازی منابع پرداخت شده در نظام بانکی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با همکاری وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است اقدامات زیر را انجام دهد:

- طی سال جاری به گونه ای اقدام نماید تا حداقل ۲۰٪ کل تسهیلات بخش تولید در سال جاری از طریق تامین مالی زنجیره ای با انواع روش ها از جمله برات، گام، فاکتور، قرارداد، خرید دین صورت پذیرد.
- طی سال جاری به گونه ای اقدام نماید تا حداقل ۷۰٪ تسهیلات سرمایه در گردش بخش تولید در سال جاری از طریق الزام استعمال فاکتور از سامانه جامع تجارت پرداخت شود.

دستورالعمل ها و شیوه نامه ها

عملکرد صدور اوراق گام

کل صدور اوراق گام (هزار میلیارد تومان)

منبع: اداره تأمین مالی زنجیره تولید بانک مرکزی

حجم فروش اوراق مشارکت شهرداری‌ها طی ۷ ماهه نخست سال (هزار میلیارد تومان) ← ۱۱

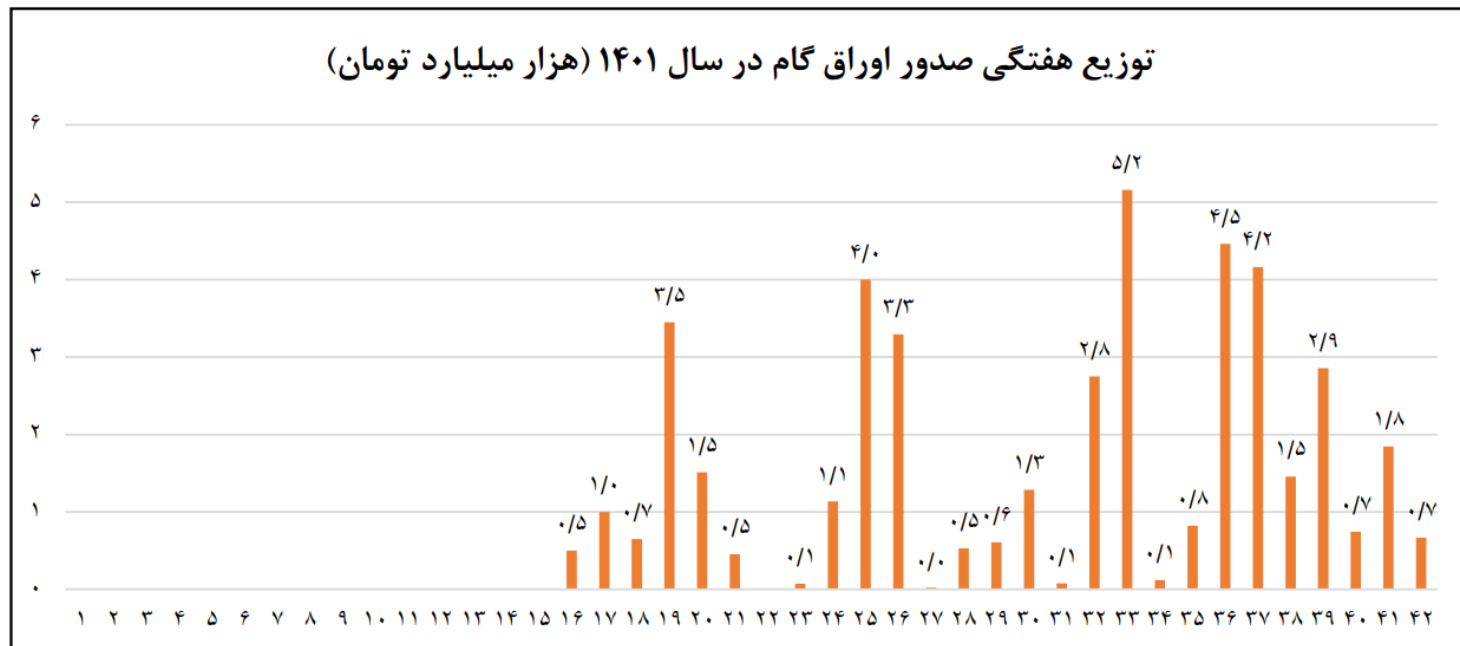
حجم فروش اوراق بدهی شرکتی طی ۷ ماهه نخست سال (هزار میلیارد تومان) ← ۴۷

حجم فروش اوراق بدهی دولتی طی ۷ ماهه نخست سال (هزار میلیارد تومان) ← ۷۰

تسهیلات سرمایه در گردش طی ۷ ماهه نخست سال (هزار میلیارد تومان) ← ۱۴۷۸

میزان صدور اوراق گام از تیرماه تا ۱۷ دی (هزار میلیارد تومان) ← ۴۴/۷

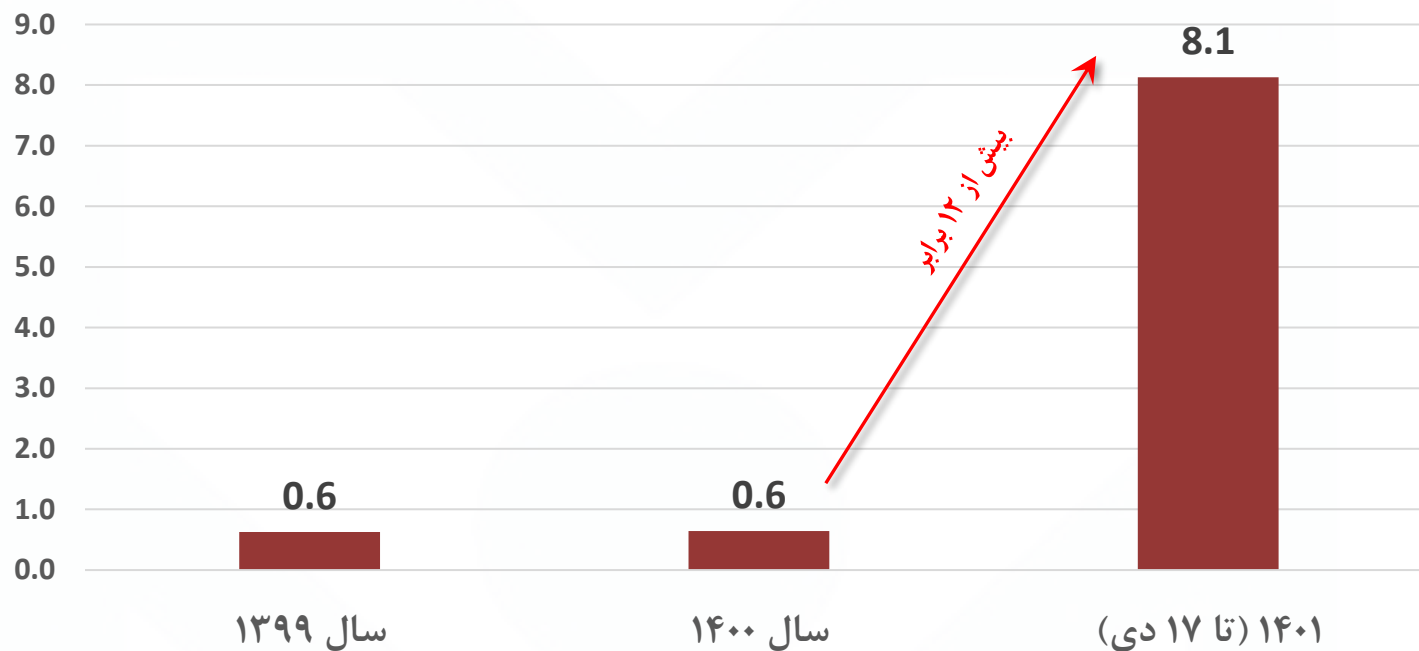
منبع: اداره تأمین مالی زنجیره تولید بانک مرکزی

با وجود استقبال بانک‌ها و بنگاه‌های اقتصادی از انتشار اوراق گام، به علت توقف صدور نماد توسط سازمان بورس، میزان انتشار گام در یک ماه اخیر کاهش یافته است.

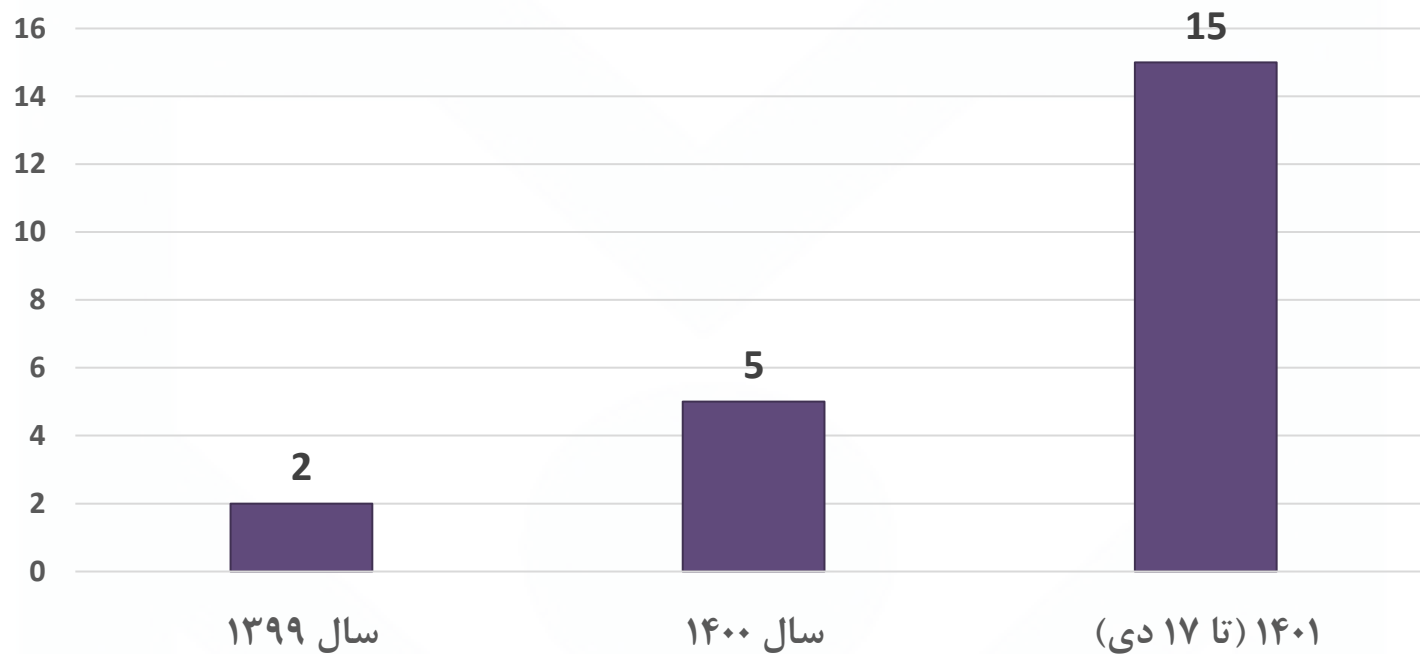
منبع: اداره تأمین مالی زنجیره تولید بانک مرکزی

میانگین ماهانه صدور اوراق (هزار میلیارد تومان)

منبع: اداره تأمین مالی زنجیره تولید بانک مرکزی

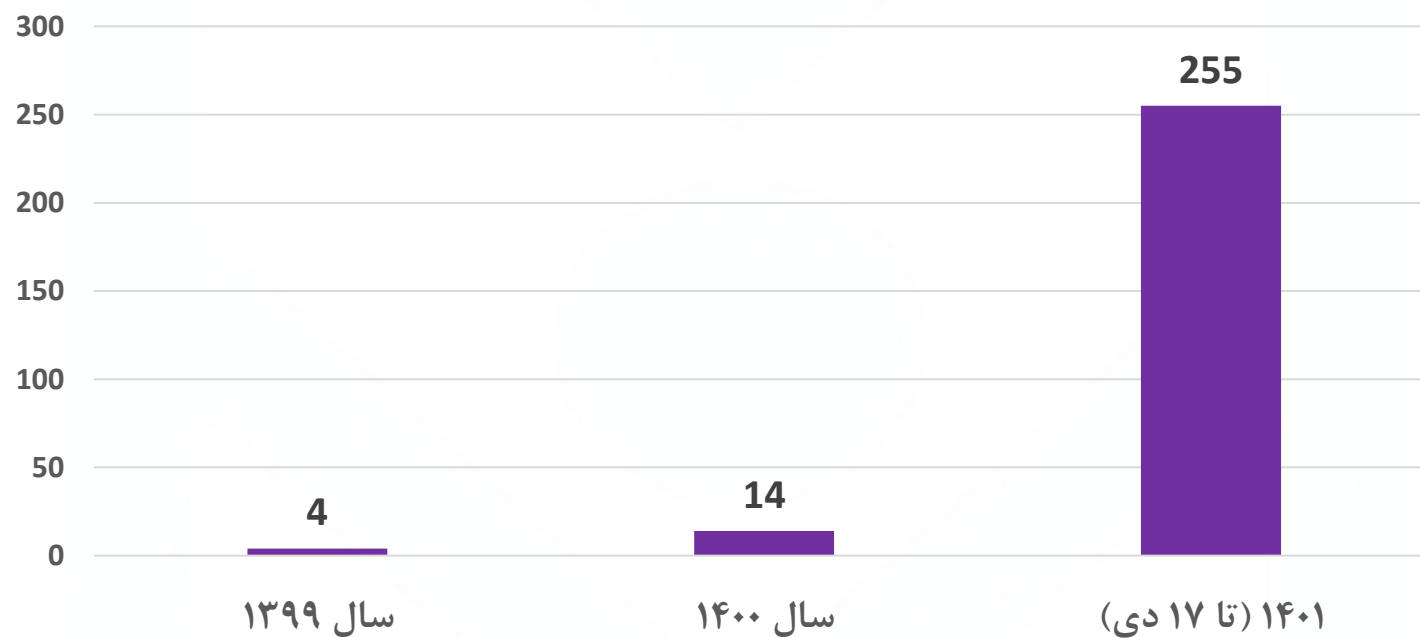
تعداد بانک‌های فعال

منبع: اداره تأمین مالی زنجیره تولید بانک مرکزی

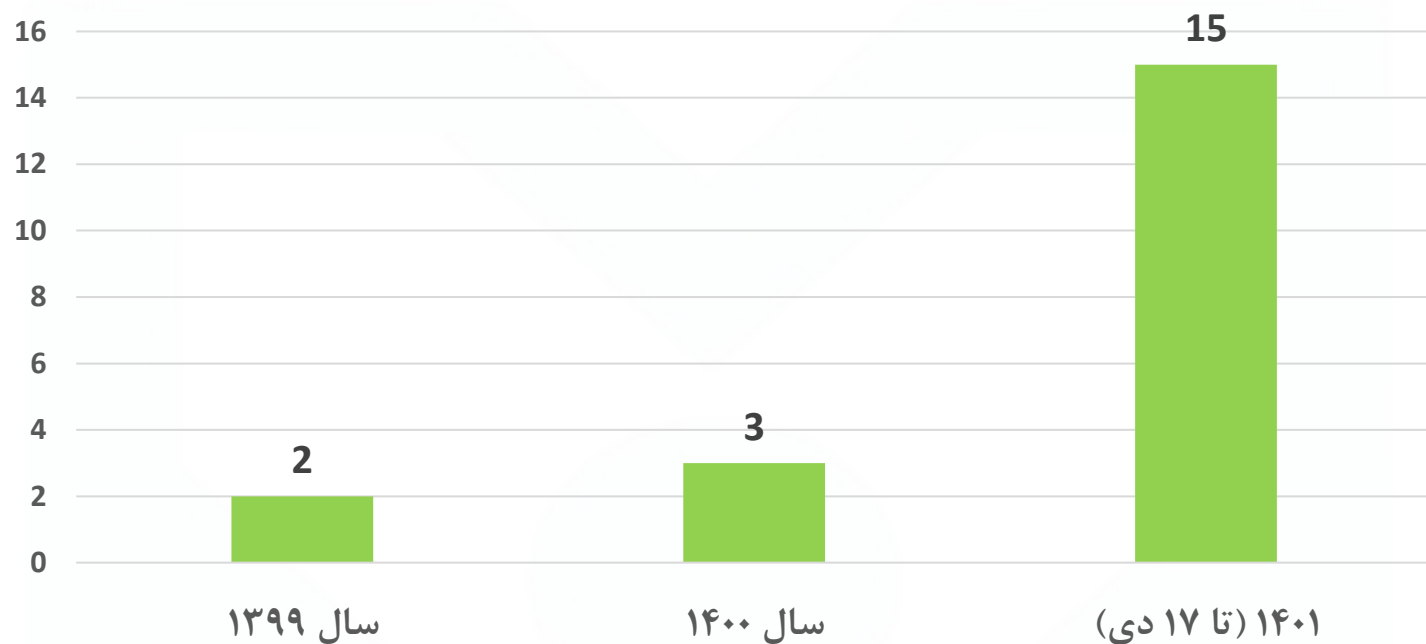
فقره صدور اوراق

منبع: اداره تأمین مالی زنجیره تولید بانک مرکزی

رشته‌فعالیت‌های متعهد اوراق گام

منبع: اداره تأمین مالی زنجیره تولید بانک مرکزی

رشته فعالیت‌های متعهد اوراق گام

ردیف	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰	سال ۱۴۰۱
۱	خودرو	خودرو	خودرو
۲	فلزات اساسی	قطعات خودرو	قطعات خودرو
۳		لوازم خانگی	فلزات اساسی
۴			لوازم خانگی
۵			صنایع غذایی
۶			بازرگانی
۷			صنایع شیمیایی
۸			صنایع الکتریکی
۹			صنایع الکترونیکی
۱۰			مصنوعات فلزی
۱۱			ماشین‌آلات کشاورزی
۱۲			مصارف ساختمانی
۱۳			تاسیسات و انرژی
۱۴			کشاورزی
۱۵			بهداشت و درمان

منبع: اداره تأمین مالی زنجیره تولید بانک مرکزی

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

موسسه عالی آموزش بانکداری ایران

IRAN BANKING INSTITUTE

پایان

